

„Le drugo ime za ljubezen...“. Novejše knjižno italijanjenje slovenskega leposlovja (2000—2013)

„Just a kind of love...“. Recent Italian translation of the Slovenian literature (2000—2013)

Miran Košuta

Facoltà di Lettere e Filosofia delle' Università degli Studi di Trieste, Italia, kosuta@units.it

Data zgłoszenia: do 15.02.2014 — Data recenzji: 28.03.2014; 9.04.2014

Key words: translation, reception, Slovenian literature, Translation Studies, dialogue.

Tradurre è solo un modo di amare...
Gino Brazzoduro

Prolog

Leta 1997, ko sem objavil italijanski cvetnik študij in esejev *Scritture parallele* (Vzporedna pisanja), sem skušal že prek naslova plutarhovsko oprispodobiti dotlejšnjo vzporednost, premajhno stičnost in prešibko osmoticnost dveh zemljepisno sicer sosednjih, a duhovno bolj kone oddaljenih kultur, govoric in književnosti v jadranskem srcu Evrope: slovenske ter italijanske. O njunem vzajemnem odnosu in medsebojnem literarnem dajdamstvu sem najprej verzno poradovedil s Kosovelom »Ali se ljubita, / ali sta samo zvezdi, / ki gresta čez iste pokrajine?« (Kosovel 2011: 243), nato pa bibliografsko podprto izpodatkoval, da sta si stali dotlej skoraj tisočletje zvečine narazen, da sta hodili druga mimo druge in da pri sosedu zanju ni bilo ravno velike bralske ali založniške ljubezni. Še zlasti medlo, nekontinuirano in umetniško vprašljivo se mi je dozdevalo knjižno sevanje prevedene slovenske literature v italijanski prostor (Košuta 1997: 13—61).

Do sorodnih zaključkov se je leta 2001 dokopal tudi Zoltan Jan, ko je v izčrpnih monografiji *Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945* ugotavljal, da se »nekatero poteze italijanskega kulturnega prostora [...] ne razlikujejo veliko od prostora drugih evropskih narodov. Ti v današnjem času navadno ne kažejo potrebe po literarni komunikaciji z malimi narodi, z njihovimi literarnimi deli pa ravnajo enako kot s katerimkoli drugim tržnim proizvodom, ki je zanimiv bolj zaradi profita kot zaradi svoje umetniške vrednosti« (Jan 2001a: 265).

Navedenima deloma priloženi kronološki bibliografiji italijanskih knjižnih prevodov iz slovenske literature (Košuta 1997: 43–61; Jan 2001b: 99–151) sta tovrstna opažanja številčno podkrepili, hkrati pa stvarno zgoščeno izrisali dotlejšnji prevodni historiat italijansko-slovenskih leposlovnih stikov. In lastnemu etimonu zvest negativ njunega bibliografskega rentgena je bil vse prej kot spodbuden: od leta 1878, ko je Dalmatinec Jakob Čudina objavil v Firencah pod avtorskim imenom Giacomo Chiudina antologijo *Canti del popolo slavo* in vključil vanjo tudi Prešernovo pesem *Il consiglio* (Hčere svet), prvo danes znano knjižno objavo kakega italijanskega prevoda iz slovenske književnosti, vse do začetka leta 2000, ko se podatkovno izpeva omenjen Janov bibliografski dodatek *Slovenska književnost pri Italijanih po drugi svetovni vojni*, je namreč izšlo le okrog dvesto petdeset knjižnih izdaj v italijanščino prevedenega slovenskega leposlovja, v povprečju nekaj več kot zgolj dva naslova letno. Največ prevodnega posluha je v teh sto dvaindvajsetih letih italijanske knjižne recepcije sosednje literature pripadlo slovenski poeziji, nekoliko manj prozi, daleč najmanj pa dramatik. V omenjenem knjižnem korpusu dvotretjinsko prednjačijo monografsko izdana dela posameznih avtorjev, enotretjinsko pogoste pa so skupinske antologije, ki so skušale karseda ergonomično, z največjim možnim izkoristkom potešiti sredi opisane prevodne pustinje vselej kronično žejo italijanskega bralstva po slovenskih besedilih. Med tačas najčešče italijanjenimi slovenskimi pisci daleč prednjačijo klasiki, kot Cankar, Kosovel in Prešeren, vendar je naraščajoče zanimanje za sodobnike prignalo pod prevajalsko pero proti koncu upoštevanega obdobja tudi marsikatero delo pravljčarke Ele Peroci ali pesnika Cirila Zlobca. Spekter slovenskih knjižnih prevajancev v italijanščino izkazuje do leta 2000 tudi vnebovpijoče avtorske vrzeli, ki zevajo — le za pokušino — od nekdanjih Vodnika, Trdine, Kraigherja ali Kranjca do novejših Kovačiča, Božiča, Kavčiča, Zidarja, Šeliga, Jesiha, Blatnika ali Virka. Da niso Italijani brali v lastnem jeziku niti črke njihove proze, poezije ali dramatike, gre kajpada pripisati večidel stihijski recepciji slovenskih umetniških besedil, ki je bila kljub občasnim naprezanjem sosednjih akademskih uglednikov ali ustanov tedaj in vselej bolj odraz naključnih prevajalskih izbir, trenutne piščeve odmevnosti, tržnih založniških politik ali mednarodne sejemске prodaje avtorskih pravic, kot pa načrtne, trajne, premissljene in kulturno ali literarnokritičsko usklajene prevodne strategije. Edina opazna stalnica v recepcijskem mozaiku upoštevanega obdobja je neravno tolažljivo dejstvo, da je bila večina popisanih knjižnih prevodov natisnjena v obmejnem

pasu današnje Furlanije Julijske krajine, kot otipljiv izraz domala programskega odpiranja avtohtonih slovenskih predmejskih založb ali manjšinskih kulturnih ustanov sosedu in sodržavljanu. Le okrog sto naslovov prevedenih leposlovnih del se je namreč v kolofonu tačas lahko pohvalilo z neobmejnim, osrednjeitalijanskim založnikom iz Benetk, Milana, Turina, Rima, Firenc, Neaplja, Reggio Calabrie ali Messine in zato s širšim, nemanjšinskim, zgolj pokrajinsko tržaškim, goriškim ali videmskim distribucijskim, kritiškim in kulturnim dometom. Čez Tilment, v samo osrčje Dantejeve domovine je do tretjega tisočletja segla tako le besedna umetnost vsake tretje poitalijanjene slovenske knjige. Stihijstvo tovrstnih izdaj potrjuje tudi njihova v času nadvse nihajoča pogostnost: če je v XIX. stoletju Italija sprejela medse vsega komaj deseterico tovrstnih prevodov, torej niti pol sosedovega leposlovnega dela letno, in če je v narodno genocidnih časih italijanskega fašizma ter obeh svetovnih vojn leposlovno italijanjenje iz slovensčine večidel zastalo (ali pač občasno vzplamtelo, vendar z očitnimi kulturno in jezikovno asimilacijskimi nameni), gre v zadnjih desetletjih XX. stoletja, ko so se sredi demokratične in multikulturne Evrope narodna vremena ojužila in politični odnosi med državama otoplili, vendarle beležiti občuten porast knjižnih objav slovenskega leposlovja v italijanščini, ki so se npr. v obdobju 1980—1999 povzpele povprečno čez sedem naslovov letno. Omenjeni »crescendo« se je iz »pianissima« ozvočil v slišni »forte« in izdajateljski »andante con brio« zlasti v zadnjem trinajstletju 2000—2013, ko je po vstopu samostojne Slovenije leta 2004 v Evropsko zvezo in leta 2007 v schengensko brezcarinsko območje skupna unijska pripadnost še iskreje spodbudila poleg politične, gospodarske, trgovinske, diplomatske in še mnogokatero tudi kulturno, literarno ter založniško osmozo med italijansko in slovensko državo, družbo, narodom. A glej čudo: prav pospešeno italijanjenje slovenskega leposlovja v omenjenem obdobju še ni bilo deležno ustrezne analitične pozornosti. Naj poskusim v nadaljevanju zato poglobiti takšna in podobna vprašanja: kolikšen in kakšen je korpusni izgled tačas poitalijanjenih in knjižno objavljenih slovenskih leposlovnih del? Kateri so žanri, prevajanci, prevajalci, posredniki, založniki, kritiki, kulturni miljeji, ki izrisujejo sodobno recepcijo slovenske literature v Italiji? Iz katerih vzgibov klijejo »brdkocvetoče rožce« tovrstne prevodne renesanse? In kakšne umetniške vonjave izduhtevajo sosednjim bralcem?

Zamejitev teme in teoretična premisa

Da je za znanstveno kolikor mogoče zanesljiv odgovor na tovrstno radovedenje nujen interdisciplinaren raziskovalni pristop, je kot beli dan jasno tudi največjemu strokovnemu neosveščencu. Globinsko prespraševanje o vsakršnem

prevodnem korpusu, njegovih umetniških razsežnostih, književno-kulturnih ali kontaktoloških učinkih namreč vselej implicira sinergijo najrazličnejših vednih in strokovnih znanj, od Escarpitove literarne sociologije do Wellekove komparativistike, od kulturnih študij do založboslovja, od stilistike do statistike, od metrike do marketinga in še mnogočesa. Vse te kompetenčne obilice pa ni mogoče zajeti pod sicer hibridnim, večrazsežnostnim in zvrstno pantagruelskim pojmom prevodoslovja, kot ga je pod danes splošno uveljavljeno mednarodno oznako »Translation Studies« teoretično pionirsko utemeljila zlasti Susan Bassnett. Neglede na njeno še danes veljavno ugotovitev, da je prevodoslovje »still a young discipline and still has a long way to go«¹ (Bassnett 2005: 136), segajo namreč vprašanja prevodne recepcije daleč čez meje translato-logije same, ali jih pač interdisciplinarno razširjajo v neslutene dalje. Hkrati nam zlasti primeri prevodne in literarne stičnosti dveh po jezikovni in kulturni pripadnosti nadvse različnih stvarnosti, kakršni sta znotraj širšega romanskega in slovanskega etničnega vesolja specifični italijanska in slovenska, prišepetavajo brezplodnost analitičnega purizma in nesmiselnost vednega ekskluzivizma. Pri podnaslovno najavljeni študijski obravnavi kaže potemtakem preseči Balcerzanovo »vojno svetov« med translato-logijo in komparativistiko (Balcerzan 2009) ali huntingtonovski »trk« različnih vednih »civilizacij« in s karseda enozvočnim harmoniziranjem strokovne terminologije sožitno zaobjeti različne metodološke pristope v stremljenju za skupnim znanstvenim ciljem: čim popolnejšim analitičnim prikazom novejšega knjižnega sevanja slovenske leposlovne besede v sosednjem italijanskem prostoru. Kakšen je njegov izgled v obdobju 2000–2013? Kakšna njegova kolikostna, kakovostna in estetska razsežnost? Kako globok in žarek je njegov ozemljski, kulturni ali umetniški domet? In kakšne razlike z dotlejšnjo izkazuje novejša knjižna recepcija slovenske literature v italijanskem prostoru?

Kolikostna analiza prevodnega korpusa

Naj obravnavani korpus najprej številčno okoličim: med letoma 2000 in 2013 je izšlo v italijanskem jeziku skupno okrog sto šestdeset knjižnih prevodov slovenske poezije, proze in dramatike. Navedena leposlovna dela so kajpak le ščepec mnogo obsežnejše prevodne zakladnice, ki zajema še veliko več neleposlovnih izdaj. Delež iz slovenščine v italijanščino prevedenih religioznih, vodniških, strokovnih ali priročniških publikacij je namreč tudi v omenjenem obdobju neprimerno bogatejši in raznorodnejši, saj večkratno presega leposlovnega, ko se žanrsko razpenja od slikarskih katalogov, učbenikov ali delovnih zvezkov

¹ V prevodu: »[...] še mlada veda in ima prehoditi še dolgo pot«.

do verske proze, znanstvenih monografij ali informativnega gradiva, skratka in ponazoritveno sežeto: od vodnikov po slovenskih agriturizmih in termah do biografskih slikanic o svetem Frančišku Asiškem. Večina tovrstnih italijanskih natisov je izšla v Sloveniji, predvsem v Ljubljani in na Primorskem, kjer prebiva tudi na prevodnem področju živahno dejavna italijanska avtohtona manjšina. Ker pa so bili zasnovani za turistično, komercialno, cerkveno, šolsko ali drugačno pragmatično rabo in distribuirani pretežno znotraj državnih meja, so takšni natisi lahko samo bled, obstranski pokazatelj sosednje recepcije slovenske ustvarjalnosti. Tembolj smiselno se zato izkazuje raziskovalno fokusiranje na italijanske knjižne prevode slovenskega leposlovja, ki so izšli v zemljepisno ciljnem okolju, veljajo za nosilce jezikovnoartistično najvišje artikuliranih vrednot narodne duhovnosti in izpisujejo posledično zanesljivejši spektrogram vzajemnega kulturnega dialoga. Ab ovo, torej!

Kar bode v oči ob številčnosti tovrstnih izdaj v zadnjem trinajstletju, je najprej njihov občutni porast v primerjavi s prejšnjim obdobjem: če jih je v malo več kot dvanajstih dekadah od leta 1878 do konca leta 1999 naštetih, kot rečeno, okrog dvesto petdeset, torej le nekaj več kot dva naslova letno, priča tovrstnih sto šestdeset novejših enot, da je od začetka leta 2000 do konca leta 2013 ugleдалo založniško luč v povprečju 12,3 italijanskih knjižnih prevodov slovenskega leposlovja letno, kar nesporno udejanja eksponentno strm povzpetek, ki vsaj numerično upravičuje sklep, da se tisočletna italijansko-slovenska literarna vzporednost zadnje čase vendarle levi v tvornejšo književno vzajemnost in pospešeno prevodno dajdamstvo. Ob tem kaže naglasiti, da so omenjena dela izhajala zdržema, neprekinjeno, brez zaznavnejših letnih nihanj in daljših zastojev, ki so jih zgodovinske sovražnosti (vojne, fašizem) vsilile prejšnjim italijanskim knjižnim Hermesom slovenske leposlovne besede.

Največkrat je bila v zadnjem trinajstletju prevodno oplatničena slovenska proza, zlasti romanopisna, ki je z vrha zvrstne lestvice izpodrinila prej češče italijanjeno poezijo. Slovenska dramatika ostaja v sosednjem kulturnem prostoru tudi tačas nesporna prevodna pepelka. V obravnavanem knjižnem korpusu enako kakor pred letom 2000 tudi po njem daleč prednjačijo monografske izdaje, ki bolj in bolj povečujejo svojo številčno prednost na račun cvetniških. Za knjižno najpogosteje italijanjene slovenske avtorje je zadnje trinajstletje okronalo Borisa Pahorja, Marka Kravosa, Draga Jančarja, Braneta Mozetiča, Tomaža Šalamuna, Dušana Jelinčiča in Alojza Rebulu, vsakega z najmanj štirimi prevedenimi naslovi, toda večkratno prevajalsko zanimanje so knjižno dramili tačas tudi Srečko Kosovel, Marko Sosič, Dane Zajc in, nekoliko redkeje, Aldo Clodig, Alojz Gradnik, Feri Lainšček, Florjan Lipuš, Miha Mazzini, Vinko Möderndorfer, Silvana Paletti, Aleksij Pregarc, Josip Osti, Maja Razboršek, Ivan Trinko, Sergej Verč ter Ciril Zlobec.

V izboru novejših prevajancev je torej zaznaven pomenljiv premik: medtem ko je Italija namenjala dovčerajšnjo pozornost pretežno slovenskim klasikom

(Cankar, Prešeren, Kosovel), jo danes posveča predvsem sodobnikom, ki lahko plasmajsko in medijsko naprezanje založnikov ob potrebi podkrepijo tudi z živo navzočnostjo in besedo. Težišče prevodne recepcije se je potemtakem prevegnilo od kulturnih, umetniških k bolj tržnim, utilitarističnim, aktualističnim posredniškimi vzgibom, motivacijam in mehanizmom, ki ne spregledujejo baudrillarovske vplivnosti modernih simulakrov podobe, slike in imidža v dobi televizijsko-spletne prevlade nad »Gutenbergovo galaksijo«. Daleč najbolj znano in čislano slovensko leposlovno ime je v italijanskem kulturnem prostoru danes Boris Pahor, ki predstavlja v mnogočem svojstven, z ostalo prevodno produkcijo neprimerljiv in bržčas neponovljiv književni fenomen.

»Fenomen Pahor«

Kljub temu da je najmanj od leta 1948 in novelističnega prvenca *Moj tržaški naslov* dalje italijanski državljan in slovenski pisec Boris Pahor sestavni del celokupne »tržaške književnosti«, zaradi česar bi ga bila morala umetniško enakopravno upoštevati tudi sosednja kritiška in bralska javnost, je njegova »success story« na Apeninskem polotoku izrazito novejšega datuma. Po kar šestdesetih letih bralske, kulturne in medijske nezapaženosti se je namreč šele po predhodni uveljavitvi v Franciji in Nemčiji avtor *Mesta v zalivu* končno prebil tudi do italijanske vsedržavne vidljivosti in prodajnega uspeha z leta 2008 pri osrednji rimski založbi Fazi editore objavljenim romanom *Nekropola*. Delo dotlej sicer ni bilo povsem neznano sosednjim bralcem, saj je isti prevod Ezia Martina izšel že dvakrat prej (1997, 2005) pri posredniško hvalevredni in slovenskemu leposlovju naklonjeni tržaški založbi Consorzio culturale del Monfalconese (Tržiški kulturni konzorcij), a je obakrat presenetljivo obtičal v vsedržavni distribucijski in recepcijski gluhi lozi. Da je nov, jezikovno opiljen, mestoma skrajšan in z uglednim predgovorom Claudia Magrisa pospremljen rimski natis zagotovil Pahorju recepcijski preboj, pa ni le sad avtorjeve francoske in nemške predslave, kot je prepovršno sklepal marsikateri zunanji opazovalec, ampak mnogo bolj učinkovite, tempirane in skrbno pripravljene založniške, kulturne ter medijske kampanje ob izidu romana. S svojim pretresljivim pričevanjem o krematorjijskem zlu je rimska *Nekropola* prispela namreč leta 2008 v italijanske knjigarne pravočasno ob državnem dnevu spomina na holokavst (27. januarja), avtor sam pa je bil kmalu zatem, 17. februarja, intervjujski gost popularnega televizijskega voditelja Fabia Fazia in njegove odmevne, po tretji vsedržavni mreži predvajane televizijske oddaje »Che tempo che fa«. Odtlej je knjigarniška prodaja *Nekropole* skokovito narasla, tržaški pisec se je znašel za daljši čas na vrhu bralskih lestvic, njegovo vsedržavno priljubljenost pa je medijsko utrdila še poslušana radijska

oddaja »Fahrenheit«, ki je roman proglasila za »Knjigo leta 2008«. Italijanski prevod *Nekropole* je s številnimi ponatisi nato kmalu presegel sto tisoč izvodov skupne naklade, zagotovil avtorju intervjujsko, kritiško in predstavitveno pozornost osrednjih italijanskih časopisov, revij, televizijskih in radijskih postaj, spletnih forumov, kulturnih ustanov, založb, knjigarn, šol, univerz in mu navrgel več književnih, kulturnih ter institucionalnih priznanj (Premio internazionale Viareggio-Versilia, 2008; Premio Napoli, 2008; Premio Resistenza, 2008; Premio Letterario Internazionale Alessandro Manzoni-Città di Lecco, 2012; Osella d'oro dell'Università Ca' Foscari di Venezia, 2012; Sigillo trecentesco della città di Trieste, 2013 itd.). Dodatno odmevnost je *Nekropola* pridobila z odrsko postavitvijo v prepolnem tržaškem gledališču Verdi 4. decembra 2010, ko je bila po uspešni junijski premieri na ljubljanskem gradu slovenska dramatizacija režiserja Borisa Kobala prevodno posredovana tudi italijanskemu občinstvu ob prisotnosti številnih političnih predstavnikov in uglednih gostov. Z neutrudno osebno prisotnostjo na literarnih večerih, predstavitvah, srečanjih zlasti z mladimi, debatah ali simpozijih vseprek po Škornju, s pričevanjem stoletnega preživelega taboriščnika, ki živo priteguje poslušalce od Sicilije do Aoste, od Milana do Rima, s posrednim ali neposrednim življenjepisjem tudi v italijanskem jeziku — Pahor je namreč intervjujski soavtor italijanskih knjižnih (avto)biografij *Tre volte no* (Trikrat ne, 2009, v sodelovanju z Milo Orlič), *Figlio di nessuno* (Nikogaršnji sin, 2012, v sodelovanju s Cristino Battocletti) in *Così ho vissuto* (Tako sem živel, 2013, v sodelovanju s Tatjano Rojc) — je tržaški romanopisec v zadnjem času tako ojačil svojo odmevnost, da je postal v Italiji danes nesporno najbolj poznan, bran ter recepcijsko uveljavljen slovenski pisatelj.

»Fenomen Pahor« pa je vsaj do neke mere posredno oradovedil italijansko javnost, bralce, kritike, kulturnike ali časnikarje tudi za opus drugih njegovih rojakov, za slovensko leposlovje nasploh. Tako je v marsičem Pahorjeva vzporedna zasluga, če so novejši italijanski prevodi slovenske književnosti marsikdaj presegli nekdanjo regionalno zamejenost in ozemeljsko globlje prodrli k najbližjemu romanskemu sosеду. Od sto šestdesetih knjig obravnavanega korpusa jih sicer — podobno kot v preteklosti — le okrog 40% kolofonsko izkazuje izvendeželno natisno rojstvo (Rim, Salerno, Rovereto, Empoli, Reggio Calabria itd.) in posledično neobmejnega, z vsedržno distribucijo opremljenega italijanskega založnika (Bompiani, Fazi, Zandonai, Multimedia, Zoe itd.). A tudi med sicer še zmeraj prevladujočimi založbami Furlanije Julijske krajine (42% korpusa) se je v zadnjem času zmanjšal doprinos manjšinskih, slovenskih in zaznavno povečal delež zgolj italijanskih, ki na Tržaškem (npr. založbe Antony, Beit, Comunicarte, Hammerle, Lint idr.), Goriškem (Braitan, Consorzio culturale del Monfalconese, LEG idr.) in Videmskem (Campanotto, Forum idr.) samostojno posredujejo sosedovo književnost bralcem lastnega večinskega naroda. Njihovo mestoma tudi v osrednjo Italijo sevajoče delovanje je vsekakor učinkovitejše in prodornejše od distribucijsko in kulturno mnogo bolj omejenega dometa tovrstnih v Sloveniji

izdanih italijanskih knjig, ki še naprej udejanjajo vsekakor nezanemarljiv, skoraj osemnajstodstotni delež celotnega prevodnega korpusa.

Kakovostna analiza prevodnega korpusa: prevajalci, pristopi, kleči

In že smo naposled pri miljniku, pri temeljnem tvorcu opisane slovensko-italijanske translatološke zgodbe: prevajalcu. Kdo je danes najpogosteje po pripadnosti, jeziku, kulturi, poklicu, miljejski zasidranosti ta, z Mouninom rečeno, prefinjeni »jezikovni urar« (Mounin 1993: 114), ta Gradnikov tkalec italijanskega »narobe obrnjenega brokata« (Gradnik 1928: VII—XXX) slovenskega leposlovnega izvirnika? S katerimi posredniškimi dilemami, kleči, pastmi in pomanjkljivostmi se največkrat sooča? Kakšna je njegova najobičajnejša presaditvena poetika? Kolikšen njen estetski iztržek, poustvarjalni učinek, ciljni umetniški žar?

Kakor v preteklosti, tako so tudi v zadnjem trinajstletju daleč najštevilnejši jezikovni posredniki slovenskega leposlovja v italijanščino Slovenci sami. Kar 75% knjig obravnavanega korpusa je namreč izlužek njihovega peresa ali tiskalnika, le 25% sto šestdesetih upoštevanih del pa kolofonsko prijavlja enega ali več po rodu in materinščini italijanskih prevajalcev. Med slovenskimi leposlovnimi italijanitelji so levji korpusni delež tudi tačas prispevali v Furlaniji Julijski krajini živeči dvojezični manjšinci, med katerimi imensko izstopata po številu objav zlasti Darja Betocchi in Michele Obit, medtem ko je med v Sloveniji delujočimi posredniki daleč najplodnejša Jolka Milič, ki je v zadnjem trinajstletju sama ubesedila skoraj 19% vseh knjižno izdanih italijanskih prevodov slovenskega leposlovja. S četrtinskim imenskim prispevkom obravnavani knjižni zakladnici ostajajo še naprej sosedove »bele muhe« ali istobarvne slovenske »vrane« materinsko italijanski prevajalci, med katerimi sta se v novejšem času objavno uveljavili zlasti Martina Clerici in Patrizia Vascotto. Nespregledljivo je v tem pogledu razmeroma pogosto dejstvo, da je isti knjižni prevod (predvsem pesniških zbirk ali cvetnikov) sad štiri ali mnogoročnega dela dveh ali več posrednikov, pri čemer je prvi, po materinščini slovenski, ponavadi avtor izhodiščne, po Newmarku rečeno bolj »semantične«, smiselne ali pomenske italijanitve izvirnika (Newmark 1988), drugi, jezikovno ciljni govorec pa oblikovalec končnega, estetsko izpiljenega in slogovno bolj »umetniškega« prevoda. Le izjemoma je najti popolnega prevajalskega dvojezičnika, ki je leposlovno enakovredno verziran tako v izhodiščnem kot v ciljnem kodu. Čeprav gre prevodno pobudo in izbiro slovenskih maternih posrednikov zadnja leta čedalje pogosteje pripisati tudi italijanskim založnikom, omenjena tričetrtinska prevlada slovenskih prevajalcev in nezanemarljivo število

matičnih resornih založb zgovorno potrjujeta, da ostaja kulturno breme opisanega leposlovnega dialoga še naprej na pretežno slovenskih ramah in da je endogamna, slovenska izvozna želja po knjižnem prodoru v sosednje okolje močnejša od eksogamne, uvozne literarne recepcije italijanskega ciljnega okolja. Neogibna posledica tovrstne dinamike, ki je po mnenju prenekaterega raziskovalca sicer univerzalna stalnica vsakršnega dialoga med »velikimi« in »malimi« kulturami, jeziki ali narodi, je potem umljivo slovensko ponujanje lastnih izhodiščnih modelov, avtorskih, besedilnih izbir in celo prevajalskih poetik italijanski ciljni kulturi, kar neredko povzroča dialoške kratke stike, nerazumevanja, nereceptivnost, občutke vsiljevanja na enem in nevhvaležnosti na drugem bregu. Kakor argumentirano ugotavlja Martina Ožbot v znanstveni monografiji *Prevodne zgodbe*, je pri »posredovanju slovenskih literarnih besedil v tuje kulture [...] potreba po ciljni usmerjenosti pogosto zanemarjena. Ne upoštevajo se specifične lastnosti konkretnih ciljnih kultur, zaradi česar prihaja že pri samem izboru besedil, ki se prevajajo, do neposrednega prenašanja izhodiščnih kriterijev. To se pogosto izkaže za neustrezno, saj literarni interesi, vrednote in okusi ciljnega občinstva ne sovpadajo nujno s tistimi, ki jih ima izhodiščno občinstvo. Podobno kot za izbor pogosto velja tudi za samo oblikovanost ciljnih besedil: ta se v jezikovnem oz. v besedilnem pogledu pogosto izkažejo za preveč navezana na predlogo ali pa se oprijemajo neustreznih modelov v ciljni kulturi« (Ožbot 2012: 35).

Tudi pri novejšem knjižnem italijanjenju slovenskega leposlovja metodološko zato neredko prevladuje potujitvena prevajalska strategija (taka, ki ohranja predvsem tuje izhodiščne kulturne vzorce, ki besedilo manj prilikuje ciljni kulturi in je v mednarodni translatoLOGIJI zato ponavadi označena kot »exoticing« ali »foreignizing translation«) pred podomačitveno (tako, ki namenja obratno prednostno pozornost ciljni recepciji, ki besedilo kulturno domači in je zato mednarodno poimenovana kot »assimilating« ali »ethnocentric translation«).

Prva je pogosta zlasti pri italijanjenju slovenskih pesniških besedil, ko se po rodu zvečine slovenski prevajalci (npr. Prešerna, Gregorčiča ali drugih, tudi sodobnih lirskih klasikov) sicer hvalevredno trudijo, da bi poleg vsebinskih karseda zvesto poustvarili še oblikovne, zlasti rimične prvine slovenskega verza v ciljnem jeziku, ki pa do jema danes polni stik večinoma tuje in zastarelo, če verjamemo npr. znanim Montalejevim stihom: »Le rime sono piu noiose delle / dame di San Vincenzo [...] Il poeta decante le allontana«² (Montale 1980: 326). Tovrsten prevajalski pristop nazorno sežema npr. Husujev prevod Gregorčičeve *Soče*, ko v italijanščini namerno ohranja ne samo rimanost originala, ampak tudi ženskost izvirniške protagonistke (*Sei bella delle alture o linda figlia*), pa čeprav sta nasprotno tako njena prevodna ustreznica (*il fiume*) kot sam naslov prevedene pesmi (*L'Isonzo*) moškega spola (Gregorčič 1990: 23–27).

² V prevodu: »Rime so dolgočasnejše od sester svetega Vincencija [...] Dostojni pesnik se jih ogiba«.

Drugo, podomačitveno strategijo neredko ubirajo predvsem novejšje italijanitve slovenskih proznih del, s katerimi skušajo zlasti italijansko narojeni posredniki izvirniško snov karseda približati sodržavljanom in njihovemu kulturnemu obzorju, včasih tudi za ceno slogovne nezvestobe ali navidezne jezikovne nenatančnosti. Tak je, denimo, primer Kovačičevih *Prišlekov*, ki so že v imenski prevodni preobleki *I nuovi arrivati* potrebovali dodatno pridevniško žebljico (*nuovi*), da bi Italijani laže, ustrezneje dojeli večkratno tujstvo protagonistov in jih pojmovno ne asociirali z družbenimi uspešneži (*gli arrivati*), slojnimi povzpelniki in poklicnimi stremuhi (*gli arrivisti*) ali, ob možni izbiri drugačne naslovne sopomenke (npr. *gli immigrati*, *gli esiliati* ipd.), z novejšimi gospodarskimi priseljenci in političnimi razseljenci (Kovačič 2013).

»Tradurre è tradire«³, uči občežnan italijanski rek. A pravkar ugotovljeno potrjuje, da je med oblikovalci novejšje italijanske prevodne zakladnice slovenskega leposlovja takih domiselnih posredniških »izdajalcev« še zmeraj manj od filoloških zvestežev. Podatek ne preseneča, če upoštevamo, da v Italiji še vedno primanjkuje specifične leposlovno-prevajalske izobrazbe, da ni ustreznih specialističnih ali univerzitetnih izpopolnjevanj za italijanske posrednike iz slovenščine, da je tovrstno založniško kadrovanje ali uredniško svetovanje neobstoječe in da je celo osnovne jezikovne infrastrukture (področnih slovarjev, spletnih terminoloških in frazeoloških zbirk ipd.) daleč premalo. Rojeni italijanski govorec, ki se želi prevodno približati slovenskemu jeziku in leposlovju, je torej še danes do take mere prepuščen samouštvu, lastni študijski zagnanosti, strokovni iniciativnosti, kulturni razgledanosti in izhodiščni jezikovni verziranosti, da se zdi pri tem do pičice podoben nekdanjemu beneškemu pesniku Ivanu Trinku, ki je Franu Levcu in Alojziju Resu svoj čas tožil, kako se je moral sredi poitalijančene Benečije standardne slovenščine učiti »sam, brez učiteljev, brez slovnice, brez slovarja« (Trinko 2006: 251). V takšnih kulturnih razmerah ni potemtakem nikakršno čudo, če je visoko kompetentnega italijanskega prevajalskega podmladka še zmeraj neogibno premalo. Kakor mora namreč po Kosovelu lirik za sestavo ene same pesmi »poznati ves svet« (Kosovel 1977: 706), tako mora prevajalec do potankosti obvladati vse jezikovno in kulturno veselje izhodiščnega in ciljnega koda, če naj izvirnik apokrifno poustvari in umetniško dovršeno prikroji ciljnemu naslovništvu. Posledica opisane systemske luknjičavosti so potem mestoma oporečni prevodni izdelki, ki jih tudi danes ne primanjkuje, čeprav je splošna estetska kakovost obravnavanega korpusa nedvomno višja kakor v preteklosti.

³ V prevodu: »Prevajati pomeni izdajati«.

Epilog

Iz gornje kolikostne, kakovostne in, deloma, estetske analize novejših knjižnih prevodov slovenskega leposlovja v italijanščino izhaja torej nekaj očitnih primerjalnih ugotovitev: če je bil do leta 2000 njihov natis še razmeroma redek, frekvenčno nihajoč, ozemeljsko zvečine omejen, distribucijsko omejen in medijsko malo odmeven, ga je zadnje trinajstletje razgnalo v izrazit številčni, teritorialni, plasmajski, bralski, kritiški in medijski razcvet; če so prevode slovenskih del v italijanščino spodbujali prej zlasti univerzitetni akademski krogi, strokovno zainteresirani slavisti in slovenisti, jih zdaj vse bolj vključujejo v svoje redne programe bodisi specifično profilirane bodisi večje in središčnejše italijanske založbe; če je prevedeni slovenski avtor učinkoval nekoč kot belovranja literarna eksotika, postaja danes vse bolj običajen gost sosednje založniške ponudbe; če je bil ob sosedovi oceanski založniški proizvodnji nekoč razpoznaven v knjigarniških izložbah kot zrno peska sredi Sahare, se med 61.000 naslovi v Italiji izdanih in v skupni nakladi 220 milijonov letno natisnjenih knjig⁴ danes kdaj vendarle prebije tudi med bolj brane, prodajane in odmevne; če so bili materinsko slovenski prevajalci nekoč skoraj izključni tvorci obravnavanega prevodnega korpusa, je zdaj v sicer še vedno nezadostnem, a zaznavnem porastu tudi odstotek avtohtonih italijanskih posrednikov; če so ob njihovem večidel pomanjkljivem obvladovanju izhodiščnega jezika doslej prevladovale bolj informativne, »semantične« ali večročne italijanitve, postopno naraščajo v zadnjih letih tudi estetsko in umetniško dovršenejši prevodi tako potujitvene kot podomačitvene narave.

Dejstva in številke potemtakem jasno izpričujejo, da se s sedanjim puhtenjem državnih mej med Italijo in Slovenijo sredi unijsko skupne Evrope krepi kulturni pretok slovenske literature na italijanska tla, kjer se tudi po njeni zaslugi polagoma sesuvajo v prah še včeraj trdoživi predsodki do domnevne slovenske narodne, kulturne ali umetniške »minornosti«, nezanimivosti, spregledljivosti. Slovenska književnost je tako v Italiji zdaj razmeroma enakovredno recepirana, če le ima kaj vrednega, globokega in univerzalnega povedati. Novejša prevodna renesansa bolj in bolj odplavlja na smetišče zgodovine tudi nekdanja sosedova prepričanja, da so — kakor je svoj čas rezko povzel slavist Arturo Cronia — »Slovinci pritegovali pozornost Italijanov, in to razmeroma majhno, predvsem, ker so bili njihovi vzhodni mejaši in so delili z njimi skupna območja in meje, ki so bile tudi jezikovno slabo začrtane. Skromni kot so, zanje niso bili toliko zanimivi zaradi političnega življenja in kulturnega delovanja, ampak predvsem zaradi

---

⁴ Podatek se nanaša na leto 2012. Prim.: *Rapporto sullo stato dell'editoria in Italia 2013*. A cura dell'Ufficio studi dell'Associazione italiana editori, http://www.aie.it/SKVIS/News_PUB.aspx?Skeda=MODIF102-1752-2013.10.8&IDUNI=1.

geografskega in etničnega položaja»⁵ (Cronia 1933: 89). Da je danes povsem drugače in da postajajo ob sodobnem planetarnem pohodu kulturnega globalizma Slovenci Italijanom nasprotno vse bolj zanimivi, posebni in prepoznavni tudi po svoji besedni umetnosti, otipljivo dokazujejo prav v njihovem jeziku poustvarjena dela Pahorja, Jančarja, Šalamuna, Kravosa, Rebule in še mnogokoga. Hkrati nam novejši porast italijanske knjižne navzočnosti teh in drugih slovenskih piscev očitno razgrinja, kako zelo odvisen je ta občutljivi literarno-kulturni dialog od vsakokratnih političnih razmer, zgodovinske klime in dvosmernih meddržavnih odnosov: ko so namreč v tem pogledu italijansko-slovenska vremena prešernovsko »zjasnjena«, je izmenjave in pretoka več, ko pa so — kakor skozi večino XX. stoletja — politični in narodni odnosi viharni, je tudi prevodnega, založniškega in kulturnega dialoga malo ali nič.

Poglavitni vzgib, temeljna motivacija opisanega leposlovnega italijanjenja pa ostaja tudi v zadnjih letih posameznikov kulturniški altruizem, njegova osebna posredniška zagnanost, da bi v ciljni kulturi izvirniška beseda meso (oziroma črka) postala. Še zmeraj pičli zaslužek založnikov in prevajalcev ob tržno večinoma nerentabilnih slovenskih leposlovcih, kronično usihanje resornih državnih subvencij (tako italijanskih kot slovenskih), odsotnost vsakršne prevodne politike ali institucionalne infrastrukture namreč ne dopuščajo, da bi se kljub novejši korpusni rasti izoblikoval v Italiji poklicni posredniški kader, ki bi usklajeneje, načrtneje in trajneje udeleževal leposlovni dvogovor s sosedom. Čeprav je na Apeninskem polotoku, ob ruski in poljski, slovenska med najbolj prevajanimi slovanskimi književnostmi, ostajajo zato tovrstne italijanitve predvsem hčerke srca, izkaz posrednikove osebne predanosti Prešernovemu in Cankarjevemu jeziku, literaturi, kulturi, narodu. Za italijansko osmozo slovenske leposlovne besede tako v marsičem še dalje drži, kar sentenčno prišepetava iz uvodnega navedka eden njenih najplodnejših sotvorcev, leta 1989 preminuli reški pesnik in esejist Gino Brazzoduro: »Prevajanje je le drugo ime za ljubezen...« (Brazzoduro 1988: 153).

Navedenke in bibliografija

- Balcerzan E. 2009: *Thumaczenie jako „wojna światów“: w kręgu translatologii i komparatystryki*. Poznań.
- Bassnett S. 2005: *Translation Studies*. London—New York.

⁵ V izvirniku: »Gli Sloveni richiamarono l'attenzione degli Italiani sopra tutto — e ciò non molto — per il fatto che erano loro confinanti ad oriente ed in singoli settori avevano con loro zone comuni e confini, anche linguisticamente, mal delineati. Perciò più che la loro vita politica e la loro attività culturale, modeste come erano, interessò anzi tutto la situazione geografica, etnica«.

- Brazzoduro G. 1988: *Qualche riflessione sul tradurre poesia*. „Primorska srečanja“, XII, 80/81.
- Cronia A. 1933: *Per la storia della slavistica in Italia (Appunti storico-bibliografici)*. Zara.
- Eco U. 2006: *Dire quasi la stessa cosa: esperienze di traduzione*. Milano.
- Gradnik A. 1928: *Kitajska lirika*. Ljubljana.
- Gregorčič S. 1990: *Canti scelti*. Trieste.
- Jan Z. 2001a: *Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945*. Ljubljana.
- Jan Z. 2001b: *Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih*. Ljubljana.
- Kosovel S. 1977: *Zbrano delo*. III. Ljubljana.
- Kosovel S. 2011: *Ostri ritmi-Aspri ritmi*. Trst-Trieste.
- Košuta M. 1996: *Krpanova sol. Književni liki in stiki na slovenskem zahodu*. Ljubljana.
- Košuta M. 1997: *Scritture parallele. Dialoghi di frontiera tra letteratura slovena e italiana*. Trieste.
- Košuta M. 2003: *Cent'anni di inquietudine. Per un bilancio delle traduzioni italiane di poesia slovena*. Prešerniana, Roma: Il Calamo, 111—149.
- Košuta M. 2005: *Slovenica. Perioli letterari italo-sloveni*. Reggio Emilia-Trieste.
- Kovačič L. 2013: *I nuovi arrivati. La scuola dell'esilio*. Rovereto.
- Moder J. 1985: *Slovenski leksikon novejšega prevajanja*. Koper.
- Montale E. 1980: *L'opera in versi*. Torino.
- Mounin G. 1993: *Teoria e storia della traduzione*. Torino.
- Newmark 1988: *La traduzione: problemi e metodi*. Milano.
- Ožbot M. 2012: *Prevodne zgodbe. Poskusi z zgodovino in teorijo prevajanja s posebnim ozirom na slovensko-italijanske odnose*. Ljubljana.
- Stanovnik M. 2005: *Slovenski literarni prevod 1550—2000*. Ljubljana.
- Trinko I. 2006: *Zamejski viharnik*. Trst.

Miran Košuta

»Le drugo ime za ljubezen...«

Povzetek

V letih 2000—2013 je izšlo približno 160 knjižnih prevodov slovenske proze, poezije ali dramatik v italijanski jezik. Na podlagi bibliografskega popisa prispevek razčlenjuje najopaznejše kolikostne, kakovostne in estetske značilnosti obravnavanega prevodnega korpusa, jih primerja s predhodno recepcijo slovenskega leposlovja v italijanskem prostoru, podatkovno ugotavlja, kako se je od leta 2000 do danes, posebej po vstopu Slovenije v Evropsko unijo ter v schengensko brezcarinsko območje, znatno okrepiło slovensko-italijansko literarno dajdamstvo in hkrati argumentirano osvetljuje nekaj tipoloških, za prevodoslovje splošno povednih stalnic dialoga med številčno večjimi in manjšimi jeziki, literaturami, kulturami.

Miran Košuta

„Solo un modo di amare...“

Compendio

Negli anni 2000—2013 sono state pubblicate in lingua italiana circa 160 traduzioni librarie di prosa, poesia e drammaturgia slovena. Basandosi sulla relativa bibliografia, l'articolo indaga le principali caratteristiche quantitative, qualitative ed estetiche di tale corpus traduttivo, lo confronta con la precedente ricezione della letteratura slovena nel milieu culturale italiano, constata il sensibile incremento dell'interscambio letterario sloveno-italiano dal 2000 ad oggi, in particolare dopo l'entrata della Slovenia nell'Unione europea e nell'area Schengen, e illustra, sotto il profilo traduttologico generale, alcuni fondanti paradigmi tipologici del dialogo mediazionale tra lingue, letterature o culture numericamente grandi e piccole.

Miran Košuta

**„Just a kind of love...“. Recent Italian translations
of the Slovenian literature (2000—2013)**

Summary

Between 2000 and 2013, 160 volumes of Slovene poems, plays and prose texts were published in Italian translation. This article investigates this corpus of translations in terms of quantitative, qualitative and aesthetic issues, while also comparing it with previous receptions of Slovenian literature in the Italian cultural milieu and observing/stressing the significant increase in the literary exchange between Slovenia and Italy since 2000 (particularly after the entry of Slovenia into the European Union and the Schengen area). Within the field of Translation Studies, this article also illustrates some fundamental typological paradigms of dialogue between numerically large and small languages, literatures and cultures.

Italijanski knjižni prevodi slovenskega leposlovja Kronološka bibliografija (2000—2013)*

1. Aline Cendon, Loris Dilena, Giuseppe Turzi: *Carso: due lingue, un altipiano*. Con un'introduzione di Margherita Hack, traduzione in italiano di Mirjam Levstik. Monfalcone, Edizioni della Laguna, **2000**, 258 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Srečko Kosovel, Miroslav Košuta.
2. Igor Drnovšek, Dimitar Anakiev: *Poklon Tolminki — Homage to Tolminka — Omaggio a Tolminka*. Traduzione di Jim Kacian, Neva Nemeč, Davorin Žagar. Tolmin, Prijatelj, **2000**, 83 str.
3. *Družina Mokrček*. Edizione plurilingue in sloveno, inglese, italiano, a cura di Nadja Pahor Bizjak, traduzioni di Patricija Jug e Alenka Vodopivec. Šempeter pri Gorici, Osnovna šola Ivana Roba, **2000**, 43 str.
4. Srečko Kosovel: *Ves svet je kakor: pesmi, Integrali — Tutto il mondo è come: poesie, Integrali*. Traduzione in italiano di Jolka Milič, prefazione del dr. Janez Vrečko. Sežana, Comune di Sežana, **2000**, 249 str.
5. Kajetan Kovič: *Il professore d'immaginazione* (Profesor domišljije, roman). Traduzione in italiano di Tomo Jurca e Paolo Bellotto. Milano, Hefti (Collana Piccole Hefti), **2000**, 133 str.
6. Marko Kravos: *Le tracce di Giasone: poema in cinque tempi con epilogo — Jazonova sled: pesnitev v petih slikah z epilogo — Jazonov trag: poema u pet slika s epilogo*. Traduzione in italiano di Patrizia Vascotto. Milano, Hefti (Collana Polena), **2000**, 53 str.
7. Vuka Kumar-Hiti: *L'orma nel musco* (Pesmi). Traduzione di Irena Vuga-Vogrič. Capodistria, samozaložba, **2000**, 79 str.
8. France Prešeren: *Battesimo presso la Savizza* (Krst pri Savici). A cura di Marija Pirjevec, traduzione di Giorgio Depangher. Kranj, Comune di Kranj (Collana Prešeren nel mondo), **2000**, 64 str.

---

* Obsega zgolj knjižne izdaje italijanskih prevodov slovenskega leposlovja, tudi otroškega in mladinskega. Navaja le prvo objavo posameznega naslova, brez navadnih ponatisov. Upošteva tudi antologije ali literarnokritične monografije, ki priobčujejo prevode slovenskih leposlovnih del v italijanščino.

9. Ivo Svetina, Vladimir Makuc: *Svit*. Grafiche e poesie in edizione plurilingue sloveno-inglese-tedesco-francese-italiano-spagnolo-croato-ceco-russo-cinese, traduzioni di František Benhart et al. Ljubljana, Edina (Collana Dvanajst, 5), **2000**, 188 str.
10. Tomaž Šalamun: *Fuoco verde, fiore verde — Zelen ogenj, zelen cvet*. Traduzione in italiano di Jolka Milič, prefazione di Tea Štoka. Capodistria—Koper, Založba Lipa, **2000**, 165 str.
11. Venčeslav Šprager, Gertrud Schlosser-Laukel: *Jezik kamna: pesmi — Lingua di pietra: poesia — Steinsprache: Gedichte*. Traduzione in italiano di Jolka Milič. Capodistria, Lipa, **2000**, 110 str.
12. Ljubka Šorli: *Via Crucis* (Križev pot). Traduzione in italiano di Marija Kacin. Gorizia, Goriška Mohorjeva družba, **2000**, 43 str.
13. Več avtorjev: *Il cinquantesimo Lichene. Storie di montagna* (antologija planinske kratke proze). Torino, Vivalda, **2000**, 225 str. Vsebuje tudi kratko prozo sledečega avtorja: Dušan Jelinčič (*Il principe delle stelle*).
14. Več avtorjev: *Literatura brez mejá-ohne Grenzen-senza confini*. A cura di Jožef Strutz e Peter Rustja, traduzioni in italiano di Peter Rustja. Klagenfurt—Ljubljana—Wien, Mohorjeva-Hermagoras, **2000**, 332 str.
15. Več avtorjev: *Poeti triestini contemporanei*. Antologia a cura di Roberto Dedenaro, postfazione di Ernestina Pellegrini, traduzione dallo sloveno di Ravel Kodrič e Daria Betocchi. Trieste, Edizioni Lint, **2000**, 126 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Miroslav Košuta, Marko Kravos, Ace Mermolja.
16. Več avtorjev: *Tja in nazaj: literarni izlet z omnibusom — Andata e ritorno: escursione letteraria con l'omnibus*. Scelta antologica con testi a fronte e traduzioni a cura di Jolka Milič. Sežana, Združenje književnikov Primorske-Žbrinca, **2000**, 399 str.
17. Aldo Clodig: *Arengo 2001* (dramska igra). Traduzione dal dialetto sloveno beneciano in italiano di Aldo Clodig, San Pietro al Natisone, Teatro beneciano, **2001**, 15 str.
18. Roberto Dapit, Milan Grego: *Rezija-Resia* (fotomonografija). Ljubljana, Družina, **2001**, 304 str. Vsebuje tudi pesmi sledeče avtorice: Silvana Paletti.
19. Alojz Gradnik: *Poesie* (2. predelana izdaja). A cura di Hans Kitzmüller, collaborazione di Wanda Gradnik, Robert Petaros, Franco Verbas e Vida Doktorič. Brazzano, Braitan, **2001**, 62 str.
20. Drago Jančar: *Upor bralcev — Der Aufstand der Leser — La ribellione dei lettori — Reader's revolt — Vosstanie čitatelej* (Upor bralcev, esej). Celovec—Ljubljana—Dunaj, Mohorjeva družba, **2001**, 96 str.
21. Marko Kravos: *Quando la terra cresceva ancora* (Ko je zemlja še rasla). Traduzione in italiano di Patrizia Vascotto, illustrazioni di Claudio Palčič. San Canzian d'Isonzo-Klagenfurt, Consorzio culturale del Monfalconese-Mohorjeva založba, **2001**, 18 str.

22. Marko Kravos: *Sui due piedi*. Traduzione in italiano di Daria Betocchi, illustrazioni di Meri Gorni. Milano, En plein officina, **2001**, 12 str.
23. Boris Pahor: *Il rogo nel porto* (Grmada v pristanu, novele). Traduzione in italiano di Mirella Urdih-Merků, Diomira Fabjan Bajc, Mara Debeljuh. Rovereto, Nicolodi, **2001** (2004, 2008), 270 str.
24. Mjuta Povasnica: *Lo scrigno delle storie* (Pravce iz Benečije, pravljice). Traduzione di Paolo Petricig. Cividale, Novi Matajur, **2001**, 47 str.
25. Tomaž Šalamun: *Acquedotto*. Poesie scelte con testo originale sloveno a fronte. A cura di Giuliano Donati. Novara, Interlinea Edizioni, **2001**, 109 str.
26. Več avtorjev: *Različni jeziki — Linguaggi di-versi* (večjezični pesniški zbornik). Traduzioni di Stefka Hrusanova et al. Cividale, Circolo culturale Ivan Trinko, **2001**, 63 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Primož Čučnik, Taja Kramberger, Peter Semolič, Aleš Šteger.
27. Več avtorjev: *Voci di donna. Concorso di scrittura. Antologia — Glas ženske. Literarni natečaj. Antologija*. Coordinamento generale Gabriella Ziani, traduzione in italiano e sloveno di Marija Mercina, Claudia Voncina, Marjeta Kranner. Gorizia, Provincia di Gorizia, **2001**, 166 str.
28. Dušan Jelinčič: *Scacco al buio* (Tema na pomolu). Traduzione di Daria Betocchi. Trieste, Hammerle editori, **2002**, 182 str.
29. Srečko Kosovel: *Kons*. A cura e con traduzione di Jolka Milič. Trieste, Il Ramo d'oro-Libreria triestina, **2002**, 281 str.
30. Srečko Kosovel: *Il mio canto*. A cura e con traduzione di Jolka Milič. Trieste, Il Ramo d'oro-Libreria triestina, **2002**, 283 str.
31. Neža Maurer: *Rincorrimi con il vento*. Raccolta di poesie d'amore. Traduzione a cura di Irena Pahor. Pasian di Prato, Campanotto, **2002**, 76 str.
32. Brane Mozetič: *Parole che bruciano — Besede, ki žgejo*. Traduzione di Jolka Milič. Faenza, Mobydick, **2002**, 150 str.
33. Vinko Möderndorfer: *A carte da Maria e altri racconti* (izbor kratke proze). Traduzione dallo sloveno e note di Enrico Lenaz. Messina, Mesogea, **2002**, 216 str.
34. Boris Pahor: *La villa sul lago* (Vila ob jezeru). Traduzione dallo sloveno di Marija Kacin. Rovereto, Nicolodi, **2002** (2004, 2004), 231 str.
35. Tomaž Šalamun: *Il ragazzo e il cervo* (Otrok in jelen). Traduzione di Daria Betocchi. Salerno, Multimedia, **2002**, 78 str.
36. Vladimir Truhlar: *Teologia in poesia* (V dnevih šumi ocean, Luč iz črne prsti, Kri, Motnordeči glas). Traduzione di Luigi Michieletto. Roma, Lipa, **2002**, 265 str.
37. Franko Vecchiet: *Minimalia* (grafike in pesmi). Traduzioni in italiano di Darja Betocchi. Trieste, ZTT-EST, **2002**, 2 + 9 + 9 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Marij Čuk, Ace Mermolja, Miroslav Košuta, Miha Obit, Jurij Paljk, Liliana Visintin, Irena Žerjal.

38. Več avtorjev: *Različni jeziki — Linguaggi di versi*. Traduzioni dallo sloveno di Michele Obit. Cividale, Circolo culturale Ivan Trinko, **2002**, 63 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Primož Čučnik, Taja Kramberger, Peter Semolič, Aleš Šteger.
39. Več avtorjev: *Residenze estive: incontro tra artisti e poeti — Poletna bivanja: srečanja umetnikov in pesnikov*. Traduzioni di Alessandra Foraus. Trieste, Il ramo d'oro, **2002**, 279 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Barbara Korun, Tomaž Šalamun.
40. Več avtorjev: *Voci dalla sala d'aspetto — Glasovi iz čakalnice*. A cura di Michele Obit. Traduzioni in italiano di Michele Obit. Topolò, Stazione di Topolò, **2002**, 48 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Jurij Hudolin, Boiko Lambovski.
41. Marij Čuk: *Ugrizi — Morsi*. Versione italiana di Daria Betocchi. Trieste, EST-ZTT, **2003**, 63 + 63 str.
42. Marko Kravos: *Il castello incantato (Začarani grad)*. Traduzione dallo sloveno di Daria Betocchi. Reggio Calabria, Falzea, **2003**, 48 str.
43. Marko Kravos: *Il corno d'oro (Zlati rog)*. Traduzione dallo sloveno di Patrizia Vascotto. Cividale, Novi Matajur, **2003**, 36 str.
44. Celso Macor: *Flun — Fiume — Reka*. Traduzioni di Filibert Benedetič. Gorizia, Nuova iniziativa isontina, **2003**, 39 str. Vsebuje tudi pesmi sledečega avtorja: Jurij Paljk.
45. Ace Mermolja: *Na robu lista — A bordo pagina*. Versione italiana di Daria Betocchi. Trieste, EST-ZTT, **2003**, 89 + 91 str.
46. Vinko Möderndorfer: *Luogo numero 2: storia di un assassino* (Pokrajina številka dve, roman). Traduzione dallo sloveno e note di Enrico Lenaz. Messina, Mesogea, **2003**, 345 str.
47. Silvana Paletti: *Rozajanski serčni romonenj — La lingua resiana del cuore — Rezijanska srčna govorica*. Traduzioni in italiano di Roberto Dapit. Ljubljana, Založba ZRC SAZU, **2003**, 137 str.
48. Aleksij Pregarc, Gerald Parks: *Solitudini — Il naufragio*. Empoli, Ibiskos, **2003**, 45 str.
49. Več avtorjev: *Prepletanja — Intrecci*. Traduzioni in italiano di Aldo Rupel. Gorizia, La Quercia, **2003**, 79 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: David Bandelj, Filibert Benedetič, Sara Hoban, Ace Mermolja, Janez Povše, Aleksandra Ravnik, Aldo Rupel, Jurij Paljk, Vesna Primožič, Beti Tomsič, Liliana Visintin, Antonia Claudia Voncina.
50. Več avtorjev: *Prešerniana* (literarnozgodovinski zbornik). A cura di Janja Jerkov e Miran Košuta. Roma, Il Calamo, **2003**, 239 str. Vsebuje pesmi sledečega avtorja: France Prešeren.
51. Luisa Battistig: *Skrivnost dvieh bregi — Il segreto delle due montagne*. Traduzione in italiano a cura dell'Autrice. San Pietro al Natisone, Planinska družina Benečije, **2004**, 48 str.

52. Aldo Clodig: *Usbetta Cicculina* (dramska igra). Traduzione in italiano a cura dell'Autore. San Pietro al Natisone, Teatro beneciano, **2004**, 9 str.
53. Edvard Kocbek: *Siamo nati per i miracoli — Rojeni smo za čudeže*. Traduzione e a cura di Jolka Milič. Trieste, Mladika, **2004**, 335 str.
54. Taja Kramberger: *Mobilizacije-Mobilisations-Mobilizations-Mobilizzazioni* (Mobilizacije, pesmi). Traduzione in italiano di Michele Obit. Ljubljana—Koper, Društvo Tropos-KUD Zrakogled, **2004** (2008, 2011), 162 str.
55. Florjan Lipuš: *Freude und Wehmut — Veselje in otožnost — Gioia e tristezza* (govori). Traduzione in italiano di Darja Betocchi. Klagenfurt—Wien—Ljubljana—Sarajevo, Wieser, **2004** (2007), 103 str.
56. Josip Osti: *L'albero che cammina* (pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Salerno, Multimedia, **2004**, 178 str.
57. Boris Pahor: *Il petalo giallo* (Zibelka sveta, roman). Traduzione di Diomira Fabjan Bajc. Rovereto, Nicolodi, **2004** (2007, 2008), 190 str.
58. Silvana Paletti: *Ta mala dujačesa — La ragazzina selvaggia*. Traduzione in italiano di Luigia Negro e Roberto Dapit. Resia, Circolo culturale resiano Rozajanski dum, **2004**, 24 str.
59. Več avtorjev: *Incontro con i poeti*. Traduzioni in italiano a cura degli Autori. Udine, Università di Udine, **2004**, 31 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Guglielmo (Viljem) Cerno, Loredana Drecogna, Aldo Clodig, Marina Cernetig.
60. Več avtorjev: *Prevajanja slovenskih literarnih besedil* (večjezični leposlovni cvetnik). Traduzioni in italiano di Laura Antonutti, Andrej Bertok, Deborah Boschin, Mariangela Bressan, Jana Cigoj, Daria Costantini, Jasna Jurečič, Cristian Lavrencic, Igor Pison, Tjaša Stanič. Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, **2004**, 509 str. Vsebuje pesmi, prozo, dramatiko ali esejistiko sledečih avtorjev: Erika Vouk (*Descrizione di un quadro*), Iztok Osojnik (*Dal nuovo mondo*), Tomaž Letnar (*Cane ricercatore, Vangelo secondo Tommaso*), Mare Cestnik (*Messa fuori scena della protagonista*), Maja Gal Štromar (*Il cuore di amigdala*), Dragica Potočnjak (*Il chiasso degli animali è insopportabile*), Vinko Ošlak (*Il rispetto e l'essere*).
61. Več avtorjev: *Različni jeziki — Linguaggi di-versi — Langages di-vers — Different languages* (večjezični pesniški zbornik). Capodistria, Libris—KUD Zrakogled, **2004**, 221 str.
62. Dane Zajc: *Ecce homo*. Traduzione in italiano di Jolka Milič. Doberdò del Lago, Parrocchia s. Martino Vescovo, **2004**, 43 str.
63. Dane Zajc: *Fuoco e cenere* (izbor pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev—Litterae slovenicae, **2004**, 136 str.
64. Ciril Zlobec: *Ljubezen svetlo sonce in tema — Amore sole nero e oro solare*. Traduzioni di Luciano Luisi, Grytzko Mascioni, Giacomo Scotti. Pasion di Prato, Campanotto, **2004**, 202 str.

65. Miran Košuta: *Slovenica. Peripli letterari italo-sloveni* (literarnozgodovinske študije in eseji). Traduzioni in italiano di Miran Košuta. Reggio Emilia-Trieste, Diabasis-Editoriale Stampa Triestina, **2005**, 211 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Boris Pangerc (*Tutta la mia ricchezza...*), Marij Čuk (*Domenica*), Miroslav Košuta (*Nell'indifferenza...*), Jurij Paljk (*I nichilisti*). Vsebuje tudi pesniške in prozne odlomke sledečih avtorjev: Vladimir Bartol, Filibert Benedetič, Drago Jančar, Srečko Kosovel, Marko Kravos, Ace Mermolja, Aleksij Pregarc, Renato Quaglia, Alojz Rebula, Irena Žerjal.
66. Brane Mozetič: *Passion* (Pasijon, kratka proza). Traduzione di Michele Obit. Forlì, ZOE, **2005** (2007), 110 str.
67. Marjeta Novak Kajzer: *La mamma fa tre giri intorno al mondo* (Mama gre trikrat okrog sveta). Traduzione di Mihaela Kavčič. Ronchi dei Legionari, Consorzio culturale del Monfalconese, **2005**, 35 str.
68. Alojz Rebula: *La peonia del Carso* (Kačja roža). Traduzione di Alessandra Foraus. Ronchi dei Legionari, Consorzio culturale del Monfalconese, **2005**, 219 str.
69. Marko Sosič: *Ballerina, ballerina* (Balerina, balerina). Traduzione di Darja Betocchi. Empoli, Ibiskos, **2005**, 141 str.
70. Tomaž Šalamun: *Quattro domande alla malinconia*. Traduzioni di Edoardo Albinati. Spinea, Edizioni del Leone, **2005**, 87 str.
71. Več avtorjev: *Antologija slovenskih pesmi za otroke — Antologia di poesie slovene per bambini*. Trieste, Liceo pedagogico e delle scienze sociali "Anton Martin Slomšek", **2005**, 16 str.
72. Dane Zajc: *Amore e morte — Ljubezen in smrt*. Poesie scelte e tradotte da Jolka Milič. Doberdò del Lago, Parrocchia s. Martino Vescovo, **2005**, 91 str.
73. Simon Gregorčič: *Poesie* (Poezije, izbor pesmi). Traduzione di Franc Husu. Bilje, Studio Ro-Humar, **2006**, 223 str.
74. Drago Jančar: *L'allievo di Joyce* (Joyceov učenec, izbor novel). Traduzione di Veronika Brecelj. Empoli, Ibiskos editrice Risolo, **2006**, 111 str.
75. Dušan Jelinčič: *Aleksander od kresnic — Alessandro delle lucciole* (Aleksander od kresnic, proza). Traduzione dell'autore. Sežana, Združenje književnikov Primorske, **2006**, 45 str.
76. Dušan Jelinčič: *Le notti stellate del Karakorum* (Zvezdnate noči). Traduzione di Paolo Privitera. Torino, Vivalda, **2006**, 312 str.
77. Zorko Simčič: *Racconti romani* (Rimske zgodbe, kratka proza). Traduzione di Alessandra Foraus. Trieste, Mladika, **2006**, 93 str.
78. Ivan Trinko: *Compare gallo e la sua storia* (otročka slikanica). Traduzione di Michele Obit. Cividale, Novi Matajur, **2006**, 32 str.
79. Ivan Trinko: *I racconti di nonno Žef* (Zimski večer). Traduzione dallo sloveno di Daniela Lauretig. Cividale, Scuola secondaria di I grado "Via Udine", **2006**, 16 str.

80. Več avtorjev: *Drugačni verzi — Versi diversi. Pesniki dveh manjšin — Poeti di due minoranze*. Selezione, prefazione e testi critici a cura di Miran Košuta, traduzioni in italiano di Marco Apollonio, Daria Betocchi, Arnaldo Bressan, Roberto Dapit, Miran Košuta, Jolka Milič, Miha Obit, Marija Pirjevec. Capodistria, Unione italiana, **2006**, 299 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Majda Artač Sturman (*Oleandro assetato, Notte, Poesia verde, seconda*), Marij Čuk (*Scambio, Domenica, Se non ci sei*), Miroslav Košuta (*Filastrocca triestina, Tavola, seconda, I pescatori di Santa Croce*), Marko Kravos (*Dichiarazione, Dionisiaca, Della minoranza triste*), Ace Mermolja (*Poesia, Con le stelle in tasca, Temere la strada...*), Miha Obit (*Ora..., Belo Horizonte, Andate pure a vedere...*), Silvana Paletti (*La voce resiana, Terremoto, La vita*), Jurij Paljk (*Trieste by night, Ci sono giorni..., Mi tapperò la bocca...*), Boris Pangerc (*Il mio paese, Poesia di sangue, Corriamo tutti...*), Aleksij Pregarc (*Territorio di confine, T'incontro, Il viandante solitario*), Alenka Rebula Tuta (*O Triglav mia casa, Storia, Il velo di Veronica*), Irena Žerjal (*Ononide, Specie sconosciuta, Tela per sacchi sotto il vecchio gelso*).
81. Več avtorjev: *La prosa breve slovena. Antologia di autori contemporanei*. Traduzioni di Irena Jelerčič, Laura Sgubin, Martin Vidali. Bari, Levante editori, **2006**, 280 str. Vsebuje prozo sledečih avtorjev: Andrej Blatnik, Igor Bratož, Aleš Čar, Evald Flisar, Branko Gradišnik, Drago Jančar, Milan Kleč, Dušan Merc, Vinko Möderndorfer, Andrej Morovič, Maja Novak, Lili Potpara, Dušan Šarotar, Jani Virk.
82. Sergej Verč: *La colonna di Rolando* (Rolandov steber, kriminalka). Traduzione dallo sloveno di Laura Sgubin. Roma, Robin, **2006**, 277 str.
83. Andraž Arko: *Francesco: la meravigliosa storia del santo di Assisi* (biografija). Traduzione di Miran Špelič e Gianpaolo Masotti. Assisi, Porziuncola, **2007**, 48 str.
84. *Fiabe e leggende slovene*. A cura e con traduzione di Maria Bidovec. Nardo, Besa, **2007**, 163 str.
85. Drago Jančar: *Il ronzo* (Zvenenje v glavi, roman). Traduzione di Roberto Dapit e Martin Vidali. Udine, Forum, **2007**, 253 str.
86. Ciril Kosmač: *Sulle orme di un vagabondo: due racconti* (Gosenica, Sreča, novele). A cura di Maria Bidovec. Trieste, Mladika, **2007**, 181 str.
87. Iztok Osojnik: *III ore — III ur* (pesmi). Curatore e traduttore Michele Obit. Topolò-Cividale, Associazione Topolò-Circolo di cultura Ivan Trinko, **2007**, 95 str.
88. Lilijana Praprotnik-Zupančič: *Perché?* (Zakaj?, otroška slikanica). Traduzione italiana di Martina Gatto Ronchero. Cinisello Balsamo, San Paolo, **2007**, 32 str.
89. Vesna Primožič: *Korenine — Radici* (pesmi). Traduzione di Sara Bošk in. Gorica, samozaložba, **2007**, 63 str.

90. Magdalena Svetina-Terčon: *Odenki v medprostorju — Sfumature nello spazio intermedio* (pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Ilirska Bistrica, ZKD, **2007**, 116 str.
91. Brina Švigelj-Mérat: *Morte di una primadonna slovena* (Smrt slovenske primadone, roman). Traduzione di Sabina Tržan e Simonetta Calaon. Rovereto, Zandonai, **2007**, 197 str.
92. Več avtorjev: *Absolute poetry 2007: srečanje šestih slovenskih pesnikov iz FJK v Tržiču-incontro di sei poeti sloveni del FVG a Monfalcone*. Traduzioni di Tatjana Rojc. Ronchi dei Legionari, Jadro, **2007**, 53 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Ivo Petkovšek, Liliana Visintin, Miroslav Košuta, Tatjana Rojc, Michele Obit, Silvana Paletti.
93. Sergej Verč: *Il mistero della medusa turchina* (Skrivnost turkizne meduze, kriminalka). Traduzione di Laura Sgubin. Roma, Robin, **2007**, 280 str.
94. Janja Vidmar: *La mia Nina* (Moja Nina, kratka proza). Traduzione di Brunna Alessio e Leonardo Klemenc. Reggio Calabria, Falzea, **2007**, 82 str.
95. Alja Adam: *La danza del mandorlo* (Ples mandljevca, pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Faenza, Mobydick, **2008**, 81 str.
96. Cvetka Bevc: *Il cigno Zaki ritrova i genitori* (Labod Zaki najde starše, otroška slikanica). Traduzione di Barbara Forza. Bled, Sava hoteli, **2008**, 23 str.
97. Drago Jančar: *Appunti dalla Schiavonia — Zapiski iz Schiavonie*. Traduzione di Ivana Placer. Topolò, Circolo di cultura Ivan Trinko, **2008**, 63 str.
98. Drago Jančar: *Aurora boreale* (Severni sij). Traduzione di Darja Betocchi e Enrico Lenaz. Milano, Bompiani, **2008**, 277 str.
99. Dušan Jelinčič: *Assassinio sul K2* (Umor pod K2). Traduzione di Paolo Privitera. Trieste, Antony, **2008** (2012), 192 str.
100. Miha Mazzini: *Il giradischi di Tito* (Kralj ropotajočih duhov). Traduzione di Michele Obit. Roma, Fazi, **2008**, 282 str.
101. Brane Mozetič: *Farfalle* (Metulji, pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Pisa, ETS, **2008**, 71 str.
102. Josip Osti: *Rosa Mystica* (Rosa Mystica, pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Baronissi, Multimedia, **2008**, 154 str.
103. Boris Pahor: *Necropoli* (Nekropola, roman, 3. predelana izdaja). Traduzione di Ezio Martin, revisione del testo di Valerio Aiolli. Roma, Fazi, **2008**, 280 str.
104. Tatjana Pregl Kobe: *Semi maturi — Zrela semena* (haiku). Traduzione di Jolka Milič. Faloppio, Lietocolle, **2008**, 46 str.
105. *Rezija naša*. Traduzioni in italiano di Renato Quaglia, Silvana Paletti. Čedad, Kulturno društvo Ivan Trinko, **2008**, 59 str. Vsebuje tudi pesmi sledečih avtorjev: Renato Quaglia, Silvana Paletti.
106. Več avtorjev: *Alojz Gradnik. Poeta del Collio goriziano* (literarnozgodovinski zbornik). A cura e con traduzioni di Fedora Ferluga Petronio. Trieste, Editoriale Stampa Triestina, **2008**, 189 str. Vsebuje pesmi sledečega

- avtorja: Alojz Gradnik (*Autunno a Medana, Eros-Thanatos, Nell'estasi, Il canto della vedova, De profundis (VIII—X), Il verme, Il pozzo, Il contadino parla alla moglie morta, Il contadino parla a Dio, L'arpa nel vento, Scale d'oro*).
107. Več avtorjev: *L'altra anima di Trieste* (Tržaška knjiga, antologija). A cura di Marija Pirjevec, traduzioni in italiano di Marco Apollonio, Vinko Beličič, Darja Betocchi, Loredana Bogliun, Arnaldo Bressan, Veronika Breclj, Marija Cenda, Martina Clerici, Mara Debeljuh, Giorgio Depangher, Diomira Fabjan Bajc, Alessandra Foraus, Tom Hmeljak, Marko Kravos, Miran Košuta, Ezio Martin, Jolka Milič, Boris Pahor, Boris Pangerc, Bruna Marija Pertot, Paolo Privitera, Patrizia Raveggi, Alojz Rebula, Nadia Roncelli, Licia Roth Pahor, Luigi Salvini, Giulia Sandrin, Laura Sgubin, Lida Turk, Mirella Urdih Merkû, Patrizia Vascotto, Neva Zaghet. Trieste, Mladika, **2008**, 533 str. Vsebuje pesmi in prozo sledečih avtorjev: Majda Artač Sturman, Vladimir Bartol, Vinko Beličič, Engelbert Besednjak, France Bevk, Darko Bratina, Marij Čuk, Rafko Dolhar, Pavel Fonda, Josip Godina Verdelski, Alojz Gradnik, Igo Gruden, Ivanka Hergold, Pavla Hočever, Drago Jančar, Dušan Jelinčič, Dragotin Kette, Zora Koren Škerk, Simon Kos, Srečko Kosovel, Miran Košuta, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Zofka Kveder, Lino Legiša, Fran Levstik, Milan Lipovec, Aleš Lokar, Bogomir Magajna, Saša Martelanc, Pavle Merkû, Peter Merkû, Ace Mermolja, Marija Mijot, Marica Nadlišek Bartol, Boris Pahor, Jurij Paljk, Boris Pangerc, Bruna Marija Pertot, Jože Peterlin, Jože Pirjevec, Aleksij Pregarc, Alenka Rebula Tuta, Alojz Rebula, Ivan Regent, Ivan Rudolf, Dorče Sardoč, Marko Sosič, Tomaž Šalamun, Virgil Šček, Igor Škamperle, Ljubka Šorli Bratuž, Drago Štoka, Zora Tavčar, Pino (Pinko) Tomažič, Marjan Tomšič, Anton Trstenjak, Lida Turk, Jakob Ukmar, Evelina Umek, Ivan Verč, Sergej Verč, Josip Vilfan, Stanko Vuk, Ciril Zlobec, Irena Žerjal.
108. Sonja Votolen: *In me c'è la pioggia — V meni je dež* (pesmi). Traduzione di Jolka Milič. Ljubljana, Zavod za kulturno in publicistično ustvarjalnost Vladimira Rejc, **2008**, 72 str.
109. France Balantič: *Gospod, za tabo se bom zdaj napolil — Signore, dietro a te muoverò i miei passi*. Traduzione di Mirko Špacapan. Gorizia, Goriška Mohorjeva, **2009**, 88 str.
110. Iztok Geister: *Piccoli animali selvatici dalle valli del Natisone — Zverinice iz Nadiških dolin*. Traduzione di Michele Obit. Topolò, Associazione Topolove-Circolo di cultura Ivan Trinko, **2009**, 39 str.
111. Dušan Jelinčič: *L'occhio del Buddha* (Budovo oko). Traduzione di Darja Betocchi. Trieste, Antony, **2009**, 179 str.
112. Marko Kravos: *Terra da masticare — Za grižljaj zemlje*. Traduzioni di Darja Betocchi, Jolka Milič e dell'Autore. Empoli, Ibiskos, **2009**, 92 str.

113. Feri Lainšček: *La ragazza della Mura* (Muriša). Traduzione di Martin Vidali. Trieste, Beit, **2009**, 203 str.
114. Feri Lainšček: *La storia di Lutvija e del chiodo arroventato* (Nedotakljivi). Traduzione di Sabina Tržan. Firenze, Barbes, **2009**, 192 str.
115. Fran Milčinski: *Stellina sonnolina* (Zvezdica zaspanka, pravljica). Traduzione di Alenka Možina. Ljubljana, Sanje, **2009**, 43 str.
116. Boris Pahor: *Qui è proibito parlare* (Parnik trobi nji). Traduzione di Martina Clerici. Roma, Fazi, **2009**, 396 str.
117. Boris Pahor: *Una primavera difficile* (Spopad s pomladjo). Traduzione di Mirella Urdih Merkuš. Rovereto, Zandonai, **2009**, 333 str.
118. Boris Pintar: *Parabole familiari* (Družinske parabole). Traduzione di Peter Senizza. Forlì Zoe, **2009**, 115 str.
119. Aleksij Pregarc: *Zavratna usoda — Subdola sorte*. Traduzione italiana di Jolka Milič. Trieste, Hammerle, **2009**, 71 str.
120. Tatjana Pregl Kobe: *Sogni di porcellana — Porcelanaste sanje* (haiku). Traduzione di Jolka Milič. Faloppio, Lietocolle, **2009**, 57 str.
121. Vanja Strle: *Quale fuoco — Kateri ogenj* (pesmi). Scelta, traduzione e cura di Jolka Milič. Faenza, Mobydick, **2009**, 151 str.
122. Aleš Šteger: *Berlino* (Berlin, esej). Traduzione di Michele Obit. Rovereto, Zandonai, **2009**, 125 str.
123. Suzana Tratnik: *Massima discrezione* (kratka proza). Traduzione di Luka Pieri. Forlì, Zoe, **2009**, 92 str.
124. Evelina Umek: *La parrucchiera* (Frizerka, roman). Traduzione di Alessandra Foraus. Trieste, Mladika, **2009**, 159 str.
125. Več avtorjev: *Decametron. Dieci poeti sloveni contemporanei* (pesniška antologija). A cura e con prefazione di Miran Košuta, traduzioni in italiano di Jolka Milič e Michele Obit. Ljubljana, Società degli scrittori sloveni-Centro sloveno P.E.N.-Società dei traduttori letterari sloveni (Litterae slovenicae), **2009**, 157 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Cvetka Bevc (*Sogno di sirena, Isola, Giardino con fiori rossi d'azalea, Il cuscino, Sotto la tua finestra*), Ivan Dobnik (*Ti voglio, Come proseguire, Meditazione per una colomba ferita, Modi di partire nel paese del vento, Due luoghi*), Maja Vidmar (*Quando insinuerai, In due, Modo di connessione, Motivo acquatico, Differenza*), Cvetka Lipuš (*Dai, vèstiti per la foto di famiglia VI, Pomate di parole V, Natura morta con una o più persone V, Dammi il nome, America! I, Esercizio con un cerchio di fuoco V*), Miha Obit (*Čišnje, Ora..., Belo Horizonte, Andate pure a vedere..., Srečko*), Primož Čučnik (*In questo caso, Accadimenti d'aprile I—III, Come leggere e perché*), Lucija Stupica (*Codice familiare, Strada, Dopo aver letto Cortazar, Niente sull'amore, Poesia che parla di una tavola*), Jurij Hudolin (*Hotel Ideal, Per il bimbo, Vieni, Il suo nome era volpe, Fedè*), Miklavž Komelj (*Ippodromo, Corrispondenze I—IV*), Andrej Hočevar (*La gente apre gli*

- ombrelli, Odoro, Oro familiare, Risposta all'acqua, L'amore prima di colazione*).
126. Miranda Brataševc: *Iskanje samega sebe* (zbirka pesmi z italijanskim, angleškim in ruskim prevodom). Traduzione in italiano di Erica Tabai. Solkan, samozaložba, **2010**, 239 str.
  127. Adriano Gariup: *La luna e le lucciole — Luna an buskalce* (spomini). Traduzione dal dialetto sloveno beneciano a cura dell'Autore. Cividale, Most, **2010**, 202 str.
  128. Brane Mozetič: *Storia perduta* (Zgubljena zgodba, roman). Traduzione di Daniele Furlan. Trieste, Beit, **2010**, 223 str.
  129. Boris Pahor: *Piazza Oberdan* (Trg Oberdan, proza). Traduzione di Michele Obit. Portogruaro, Nuovadimensione, **2010**, 223 str.
  130. Maja Razboršek: *Nepopolna Hestija — L'imperfetta Estia* (pesniška zbirka). Prevod in spremna beseda Jolka Milič. Sežana, Kulturno društvo Vilenica, **2010**, 129 str.
  131. Več avtorjev: *Sledi — Tracce 2010* (pesniška antologija). Traduzioni in italiano di Darja Betocchi. Trieste-Gorizia-Udine, Unione dei circoli culturali sloveni, **2010**, 79 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Desirée Celin, Tristan Kocmut, Ferdinando Frandolic, Suzana Jankovič, Julija Vrabc, Cristina Antonelli, Andrej Grilc, Nina Žnideršič, Sara Zupan, Drago Mlakar, Boris Pangerc, Ana Balantič, Bor Seušek, Alenka Skupek, Petra Carli.
  132. Maja Vidmar: *E il mondo si scolora-In svet bledi*. Traduzione e a cura di Jolka Milič. Empoli, Ibiskos Editrice Risolo, **2010**, 109 str.
  133. Srečko Kosovel: *Ostri ritmi — Aspri ritmi*. Scelta, traduzione e cura di Jolka Milič. Trieste, Editoriale stampa triestina, **2011**, 278 str.
  134. Florjan Lipuš: *L'educazione del giovane Tjaž* (Zmote dijaka Tjaža, roman). Traduzione di Michele Obit. Rovereto, Zandonai, **2011**, 183 str.
  135. Miha Mazzini: *Mi chiamavano cane* (Telesni čuvaj, roman). Traduzione dallo sloveno di Sabina Tržan. Firenze, Nikita, **2011**, 395 str.
  136. Brane Mozetič: *Banalità* (Banalije, poezije). Traduzione di Jolka Milič. Venezia, Edizioni del Leone, **2011**, 62 str.
  137. Boris Pahor: *Dentro il labirinto* (V labirintu, roman). Traduzione dallo sloveno di Martina Clerici. Roma, Fazi editore, **2011**, 630 str.
  138. Ljudevit Pivko: *Abbiamo vinto l'Austria-Ungheria* (Proti Avstriji, spomini). Traduzione di Irena Lampe. Gorizia Leg, **2011**, 849 str.
  139. Maja Razboršek: *Istosredičnost — Concentricità* (poezije). Traduzione di Jolka Milič. Sežana, Združenje književnikov Primorske, **2011**, 57 str.
  140. Alojz Rebula: *La vigna dell'imperatrice romana* (izbor novel). Traduzione di Martina Clerici. Trieste, Mladika, **2011**, 351 str.
  141. Alojz Rebula: *Notturmo sull'Isonzo* (Nokturno za Primorsko, roman). Traduzione dallo sloveno di Martina Clerici. Cinisello Balsamo, San Paolo, **2011**, 298 str.

142. Marko Sosič: *Parole d'avena — Ovsene besede* (delni prevod zbirke novel *Rosa na steklu*). Traduzioni di Daria Betocchi e Jasmina Gustincic. Trieste, Associazione temporanea di scopo Jezik-Lingua, **2011**, 83 str.
143. Tomaž Šalamun: *Ballata per Metka Krašovec* (Balada za Metko Krašovec, poezije). Cura e traduzione di Jolka Milič. Baronissi, Multimedia, **2011**, 146 str.
144. Več avtorjev: *Bianco levitare tra noi due — Belo lebdenje med nama* (večnarodna antologija poezije in proze). Traduzioni in italiano di Jolka Milič, Michele Obit, Darja Betocchi, Marko Kravos, Roberto Dedenaro, Luciano Morandini, Aleksander Beccari, Ezio Martin, Patrizia Vascotto. Ljubljana—Trieste/Trst, KUD Apokalipsa-Gruppo 85/Skupina 85, **2011**, 185 + 185 str. Vsebuje pesmi in prozo tudi sledečih slovenskih avtorjev: Esad Babačič, Stanislava Chrobáková Repar, Jurij Hudolin, Matjaž Kocbek, Barbara Korun, Marko Kravos, Meta Kušar, Andrej Medved, Vida Mokrin-Pauer, Maja Novak, Iztok Osojnik, Boris Pahor, Aleksander Peršolja, Primož Repar, Maja Vidmar, Aldo Žerjal.
145. Več avtorjev: *Loro tornano la sera* (pesniška antologija). A cura e traduzione di Michele Obit. Trieste, Editoriale stampa triestina, **2011**, 109 str. Vsebuje pesmi sledečih avtorjev: Primož Čučnik, Karlo Hmeljak, Stanka Hrastelj, Jure Jakob, Miklavž Komelj, Gregor Podlogar, Lucija Stupica.
146. Več avtorjev: *Pordenonelegge 2011: bolj resnično kot življenje-più vero della vita* (dramska antologija). Traduzione di Patrizia Vascotto. Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev, **2011**, 189 str.
147. Anton Vratuša: *Dalle catene alla libertà* (Iz verig v svobodo, spomini). Traduzione di Sandi Volk. Trieste-Udine, Biblioteca nazionale slovena-Kappa Vu, **2011**, 196 str.
148. Irena Žerjal (1961—): *Le fiammelle della felicità* (Plamenčki sreče, otroška slikanica). Traduzione di Polona Žigo. Ljubljana, Lepa beseda, **2011**, 24 str.
149. Evald Flisar: *Tre drammi* (Jutri bo lepše, Kaj pa Leonardo? Nora Nora, izbor dram). A cura e traduzioni di Diomira Fabjan Bajc. Baronissi, Multimedia, **2012**, 270 str.
150. Josip Jurčič: *La sentenza caprina di Višnja Gora* (Kozlovska sodba v Višnji Gori, otroška slikanica). Traduzione di Sergio Sozi e Veronika Simoniti. Ivančna Gorica, Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, **2012**, 28 str.
151. Alojz Rebula: *Destinazione Nuova terra* (Smer Nova zemlja, esej). Traduzione dallo sloveno di Franc Husu. Cinisello Balsamo, San Paolo, **2012**, 187 str.
152. Drago Slavec: *Zgodbe mojega življenja — Storie di una vita*. Prevod v italijanščino Martina Giovannini. Dolina, samozaložba, **2012**, 324 str.
153. Marko Sosič: *Tito amor mijo* (Tito amor mijo, roman). Traduzione di Darja Betocchi. Trieste, Comunicarte, **2012**, 187 str.

154. Josip Stritar: *Prijatelja — Due amici* (otročka slikanica). Traduzione di Erika Fornazaric. Novo mesto, Goga, **2012**, 15 str.
155. Več avtorjev: *Trieste: antologia dei grandi scrittori* (leposlovna antologija). A cura di Mary Barbara Tolusso. Pordenone, Biblioteca dell'immagine, **2012**, 179 str. Vsebuje prozo in pesmi tudi sledečih avtorjev: Boris Pahor, Marko Kravos.
156. Ciril Zlobec: *Lontananze vicine: incontri e amicizie italiane di un poeta sloveno* (Vse daljave niso daleč, spomini). Traduzione di Michele Obit. Trieste, Editoriale stampa triestina, **2012**, 298 str.
157. Miljana Cunta: *Per metà del cielo* (Za pol neba, pesmi). Traduzione di Michele Obit. Pesaro, Thaumata edizioni, **2013**, 122 str.
158. Alojz Gradnik: *Eros-Tanatos* (pesniška antologija). Prefazione, scelta e traduzione a cura di Fedora Ferluga-Petronio. Trieste, Editoriale stampa triestina, **2013**, 173 str.
159. Barbara Korun: *Voglio parlare di te notte — Hočem o tebi noč. Monologhi — Monologi*. Cura e traduzione / Uredila in prevedla Jolka Milič. Baronissi, Multimedia Edizioni, **2013**, 139 str.
160. Lojze Kovačič: *I nuovi arrivati* (Prišleki, roman, I. del). Traduzione di Darja Betocchi. Rovereto, Zandonai, **2013**, 295 str.
161. Boris Pahor: *Così ho vissuto* (Tako sem živel, biografija). Traduzioni di Martina Clerici, Marinka Počkaj, Tatjana Rojc. Milano, Bompiani, **2013**, 489 str.
162. Radoslava Premrl: *Un eroe in famiglia: mio fratello Janko-Vojko* (Moj brat Janko-Vojko, spomini). Traduzione di Martina Clerici. Portogruaro, Nuovadimensione, **2013**, 299 str.

Sestavil Miran Košuta

**„To tylko inna nazwa miłości...”. Nowe włoskie przekłady
słoweńskiej literatury pięknej (2000–2013)**

**„Just a kind of love...”. Recent Italian translations
of the Slovenian literature (2000–2013)**

Miran Košuta

Uniwersytet w Trieście, Wydział Filologiczno-Filozoficzny, Włochy, kosuta@units.it

Data zgłoszenia: do 15.02.2014 — Data recenzji: 28.03.2014; 9.04.2014

Key words: translation, reception, Slovenian literature, Translation Studies, dialogue.

Tradurre è solo un modo di amare...
Gino Brazzoduro

Prolog

W 1997 r., publikując wybór studiów i esejów *Scritture parallele (Vzporedna pisanja — Pisanje paralelne)*, próbowałem już za pomocą samego tytułu po plutarchowsku zobrazować dotychczasową równoległość, zbyt małą styczność i słabą osmotyczność dwóch, co prawda geograficznie bliskich, ale duchowo odległych, kultur, języków i literatur w adriatyckim sercu Europy: słoweńskiej i włoskiej. Ich wzajemne relacje i obustronne literackie współdziałanie opisałem najpierw, cytując Kosovela: „Czy się kochają? / Czy są tylko gwiazdami, / co suną przez te same krainy?”¹ (Kosovel, 2011: 243). A później, na podstawie danych bibliograficznych, udokumentowałem fakt, że przez niemal tysiąc lat były wobec siebie na ogół obojętne, że funkcjonowały jedna obok drugiej, i że w sąsiedztwie nie pałano do nich wielką czytelniczą i wydawniczą miłością. Głównie zaś

---

¹ Tłum. Karolina Bucka Kustec.

niejasne, nieciągle i artystycznie dyskusyjne wydawało mi się oddziaływanie przetłumaczonej literatury słoweńskiej na włoskie terytorium (Košuta 1997: 13—61).

Do podobnych wniosków w 2001 r. doszedł Zoltan Jan w wyczerpującej monografii *Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945 (Znajomość literatury słoweńskiej we Włoszech po roku 1945)*, dowodząc, że „niektóre aspekty włoskiej przestrzeni kulturowej [...] nie różnią się znacznie od przestrzeni innych narodów europejskich. Te w dzisiejszych czasach zwykle nie wykazują potrzeby komunikacji literackiej z małymi narodami, a z ich dziełami literackimi postępują tak, jak z innymi produktami rynkowymi, które interesują ich bardziej ze względu na zysk niż na ich walory artystyczne” (Jan 2001a: 265).

Zamieszczone w dwóch przytoczonych pracach, ujęte chronologicznie bibliografie włoskich przekładów literatury słoweńskiej (Košuta 1997: 43—61; Jan 2001b: 99—151) potwierdziły niniejsze obserwacje za pomocą danych liczbowych, a równocześnie zwięźle nakreśliły dotychczasowy przebieg kontaktów włosko-słoweńskich w zakresie przekładów literatury pięknej. I wierny własnemu etymonowi negatyw ich rentgena bibliograficznego był daleki od zachęcającego: od 1878 r., w którym Dalmatyńczyk Jakov Čudina wydał we Florencji jako Giacomo Chiudina antologię *Canti del popolo slavo* i włączył do niej także wiersz Prešerna *Il consiglio (Hčere svet — Rada córki)*, pierwszą znaną publikację literacką włoskiego tłumaczenia z literatury słoweńskiej, aż do początku 2000 r., na którym kończy się wymieniony dodatek bibliograficzny Jana *Slovenska književnost pri Italijanih po drugi svetovni vojni (Literatura słoweńska we Włoszech po drugiej wojnie światowej)*, ukazało się tylko około dwustu pięćdziesięciu wydań książkowych literatury słoweńskiej przetłumaczonej na język włoski, średnio nieco ponad dwa tytuły rocznie. Najwięcej uznania w trakcie tych stu dwudziestu dwóch lat włoskiej recepcji sąsiedniej literatury zdobyła poezja słoweńska, trochę mniej proza, a najmniej — dramat. W omawianym zbiorze utworów literackich przodowały wydane w liczbie dwóch trzecich dzieła monograficzne, jedną trzecią stanowiły antologie zbiorowe, które w sposób ergonomiczny i wydajny próbowały zaspokoić pragnienie włoskich czytelników, wypełniając przekładową lukę. W tym czasie wśród najczęściej przekładanych twórców słoweńskich nadal przodowali klasycy, np. Cankar, Kosovel i Prešeren, jednak wzrastające pod koniec tego okresu zainteresowanie autorami współczesnymi zwróciło również uwagę tłumaczy na dzieła bajkopisarki Eli Peroci czy poety Cirila Zlobca. Wachlarz twórców słoweńskich tłumaczonych na język włoski do 2000 r. także miał ogromne luki, i to zarówno jeśli chodzi o twórców starszych: Vodnika, Trdinę, Kraighera i Kranjca, jak i młodszych — Kovačiča, Božiča, Kavčiča, Zidara, Šelige, Jesiha, Blatnika czy Virka. Fakt, że Włosi nie przeczytali w ojczystym języku ani słowa ich prozy, poezji i dramatu w większości trzeba przypisać niekontrolowanej recepcji słoweńskich tekstów literackich. Była ona i jest, mimo okresowych wysiłków przedstawicieli świata kultury i instytucji kultury, bardziej

wynikiem przypadkowych wyborów tłumaczy, chwilowej popularności danego pisarza, polityki rynkowej wydawnictw czy sprzedaży praw autorskich niż planowej, stałej, przemysłowej i kulturowo- lub krytycznoliteracko zharmonizowanej strategii przekładowej. Jedyna widoczna stała w recepcyjnej mozaice omawianego okresu to nie do końca pocieszający fakt, że większość opisanych przekładów literackich ukazała się w pasie przygranicznym obecnego regionu Friuli — Wenecja Julijska. Stanowi to namacalny dowód programowego wręcz otwierania się na sąsiadów i współobywateli autochtonicznych słoweńskich wydawnictw przygranicznych czy mniejszościowych instytucji kultury. Tylko bowiem około sto przetłumaczonych utworów literackich miało wówczas w stopce redakcyjnej wydawcę nie z pogranicza, ale z Wenecji, Mediolanu, Turynu, Rzymu, Florencji, Neapolu, Reggio di Calabria czy Mesyny. Dlatego też miały one o wiele szerszy zasięg, nie zaś mniejszościowy, związany dystrybucyjnie, krytycznie i kulturowo tylko z regionem Triestu, Gorycji czy Udine. Zatem do trzeciego tysiąclecia przez rzekę Tagliamento do samego jądra ojczyzny Dantego przenikał tylko co trzeci słoweński tekst literacki przetłumaczony na język włoski. Koniunkturalność tego rodzaju wydań potwierdza także ich częstotliwość: podczas gdy w XIX w. Włosi „przyjęli” prawie dziesiątą część omawianych przekładów, czyli mniej niż pół dzieła literackiego rocznie, i gdy w okrutnych czasach włoskiego faszyzmu oraz obu wojen światowych przekłady literatury pięknej z języka słoweńskiego na język włoski w większości zostały wstrzymane (pojawiały się okresowo, jednak wyłącznie w celu językowej i kulturowej asymilacji), to w ostatnich dziesięcioleciach XX w., gdy w centrum demokratycznej i wielokulturowej Europy ociepliły się relacje i stosunki polityczne między państwami, można już odnotować wzrost wydań książkowych słoweńskiej literatury pięknej w języku włoskim, które np. w okresie 1980—1999 wynosiły ponad siedem tytułów rocznie. Wspomniane *crescendo* z *pianissima* przeistoczyło się w słyszalne *forte* i wydawnicze *andante con brio* zwłaszcza w trzynastoleciu 2000—2013, gdy po wstąpieniu niepodległej Słowenii w 2004 r. do Unii Europejskiej, a w 2007 r., do strefy Schengen wspólne członkostwo europejskie jeszcze silniej pobudziło między obydwoma państwami, społeczeństwami i narodami nie tylko osmozę polityczną, gospodarczą i dyplomatyczną, ale także kulturalną, literacką i wydawniczą. I o dziwo, powstawaniu włoskich przekładów literatury słoweńskiej w omawianym okresie nie poświęcono jeszcze odpowiedniej analitycznej uwagi. Spróbuję zatem w dalszej części artykułu omówić następujące zagadnienia: Jak prezentuje się zbiór przetłumaczonych i wydanych w formie książkowej dzieł słoweńskiej literatury w omawianym okresie? Które gatunki, którzy tłumaczeni twórcy, tłumacze, pośrednicy kulturowi, wydawcy, krytycy, środowiska kulturalne kształtują współczesną recepcję literatury słoweńskiej we Włoszech? Z jakiej motywacji wyrastają efekty tego swoistego przekładowego renesansu? I jakie artystyczne trendy nęcą sąsiednich czytelników?

Ograniczenie problematyki i założenia teoretyczne

Aby uzyskać autorytatywne odpowiedzi na wymienione pytania, potrzebne jest interdyscyplinarne podejście badawcze. Dogłębne badania dotyczące przeróżnych korpusów translatorskich, ich wymiarów artystycznych, implikacji literacko-kulturowych i relacyjnych zakładają bowiem synergię najróżniejszych dziedzin wiedzy, od socjologii literatury Escarpita do komparatystyki Welleka, od studiów kulturowych do „wydawnictwoznawstwa”, od stylistyki do statystyki, od wersyfikacji do marketingu itd. Całego tego bogactwa kompetencji nie można objąć tak hybrydycznym, wieloaspektowym i gatunkowo pantagruelicznym pojęciem, jak przekładoznawstwo, które dzisiaj pod ogólnie znaną międzynarodową nazwą *Translation Studies* stosuje zwłaszcza Susan Bassnett. Bez względu na jej wciąż ważną konstatację, że przekładoznawstwo jest „still a young discipline and still has a long way to go”² (Bassnett 2005: 136), pytania o recepcję przekładową sięgają dalej, poza granice samej translatoryki, a w zasadzie rozszerzają ją interdyscyplinarnie w bliżej niesprecyzowane strony. A jednocześnie przykłady translatorskiej i literackiej styczności dwóch różnych ze względu na język i kulturę rzeczywistości (włoskiej i słoweńskiej), istniejących wewnątrz szerszego romańskiego i słowiańskiego uniwersum, wskazują na bezpłodność analitycznego puryzmu i bezsensowność ciągłego ekskluzywizmu. W rozprawie naukowej trzeba zatem zmierzyć się z „wojną światów” między przekładoznawstwem a komparatystyką (Balcerzan 2009) lub „zderzeniem” różnych odwiecznych „cywilizacji” Huntingtona. A dzięki ujednoczeniu terminologii specjalistycznej można objąć różnorodne podejścia metodologiczne w dążeniu do wspólnego celu: jak najpełniejszego analitycznego przedstawienia nowszego oddziaływania słoweńskiej literatury pięknej na terytorium Włoch. Jaki jest jego obraz w okresie 2000–2013? Jaki jest jego wymiar ilościowy, jakościowy i estetyczny? Jak głęboki i mocny jest jego zasięg terytorialny, kulturowy i artystyczny? I jakie różnice z dotychczasową recepcją literacką wykazuje nowsza recepcja literatury słoweńskiej we Włoszech?

Analiza ilościowa korpusu przekładowego

Spróbuję najpierw omawiany korpus przeanalizować liczbowo: w latach 2000–2013 łącznie w języku włoskim ukazało się około stu sześćdziesięciu przekładów słoweńskiej poezji, prozy i dramatu. Wymienione dzieła literatu-

² „[...] wciąż młodą dyscypliną i ma przed sobą jeszcze długą drogę” [tłum. J.C.].

ry pięknej są oczywiście tylko niewielką częścią obszerniejszej całości, która obejmuje o wiele więcej pozycji. Liczba publikacji przetłumaczonych z języka słoweńskiego na język włoski zawierających teksty religijne, przewodniki, teksty specjalistyczne czy dydaktyczne była bowiem w omawianym okresie nieporównywalnie większa i wielokrotnie przewyższa liczbę publikacji literackich — od katalogów malarskich, podręczników i zeszytów ćwiczeń do prozy religijnej, monografi naukowych czy materiałów informacyjnych, krótko mówiąc: od przewodników po słoweńskiej agroturystyce i termach do biograficznych książeczek obrazkowych o św. Franciszku z Asyżu. Większość tego rodzaju pozycji wydano w Słowenii, zwłaszcza w Lublanie i na Przymorzu, gdzie w dziedzinie przekładu działa bardzo aktywna autochtoniczna mniejszość włoska. Ze względu na to, że wymienione pozycje między innymi dla celów turystycznych, komercyjnych, religijnych i szkolnych dystrybuowane są w większości wewnątrz granic państwa, stanowią tylko błąd, irrelevantny wskaźnik sąsiedniej recepcji twórczości słoweńskiej. Tym bardziej sensu nabiera skupienie uwagi na włoskich przekładach słoweńskiej literatury pięknej, które wyszły w docelowym obszarze geograficznym i są uważane za nośniki najwyższych wartości językowo-artystycznych narodu. Zatem dokładniej odnotowują spektrogram wzajemnego dialogu kulturowego. A więc, *ab ovo!*

To, co zaskakuje w liczbie tego rodzaju wydań w latach 2000—2013, to przede wszystkim ich wzrost w porównaniu z poprzednim okresem: jeśli w okresie od 1878 r. do końca 1999 r. naliczymy ich około dwieście pięćdziesiąt, a więc tylko nieco więcej niż dwa tytuły rocznie, to od początku 2000 r. do końca 2013 r. wydawano rocznie średnio 12,3 włoskich przekładów literatury słoweńskiej. Wzrost ten, przynajmniej liczbowo, uprawnia do wniosku, że tysiącletnia włosko-słoweńska równoległość literatur w ostatnich czasach zmienia się w bardziej twórczą literacką wzajemność i udane przekładowe współtworzenie. Przy tym trzeba podkreślić, że wymienione dzieła ukazywały się nieprzerwanie, bez odczuwalnych rocznych wahań czy dłuższych zastoju, które we wcześniejszych okresach wymusiły konflikty historyczne (wojny, faszyzm).

W latach 2000—2013 najczęściej tłumaczona i wydawana była proza słoweńska, zwłaszcza powieściopisarstwo, które z pierwszego miejsca pod tym względem wyparło poezję. Dramat słoweński w sąsiedniej przestrzeni kulturowej nadal pozostaje bezspornym translatorskim Kopciuszkim. W opracowanym korpusie literackim, tak jak przed 2000 r., dominują monografie naukowe, które coraz bardziej zwiększają swoją liczbą przewagę nad antologiami. Do czołówki najczęściej tłumaczonych autorów słoweńskich w tym okresie możemy zaliczyć: Borisa Pahora, Marka Kravosa, Draga Jančara, Brana Mozetiča, Tomaža Šalamuna, Dušana Jelinčiča i Alojza Rebulę; co najmniej cztery utwory każdego z nich zostały przetłumaczone. Duże zainteresowanie przekładowe wzbudzali w tym czasie także: Srečko Kosovel, Marko Sosič, Dane Zajc i trochę rzadziej Aldo Clodig, Alojz Gradnik, Feri Lainšček, Florjan Lipuš, Miha Mazzini, Vinko

Möderndorfer, Silvana Paletti, Aleksij Pregarc, Josip Osti, Maja Razboršek, Ivan Trinko, Sergej Verč oraz Ciril Zlobec.

Wcześniej Włosi zainteresowani byli przeważnie klasykami słoweńskimi (Cankar, Prešeren, Kosovel), dziś poświęcają uwagę przede wszystkim współczesnym twórcom, którzy mogą wzmocnić starania wydawców rankingowo i medialnie dzięki swojej obecności i żywemu słowu. Środek ciężkości recepcji przekładowej przechyla się więc od motywacji kulturowych, artystycznych do bardziej rynkowych, utylitarnych, które w dobie dominacji telewizji i Internetu nad „galaktyką Gutenberga” nie bagatelizują wpływu modernistycznych symulakrów formy, obrazu i wizerunku Baudrillarda. Najbardziej znane i szanowane dziś nazwisko literackie włoskiej przestrzeni kulturowej to nadal Boris Pahor, który reprezentuje swoisty i niepowtarzalny fenomen literacki, nieporównywalny z całą twórczością przekładową.

„Fenomen Pahor”

Mimo że obywatel włoski i pisarz słoweński Boris Pahor jest przedstawicielem „literatury triesteńskiej” przynajmniej od 1948 r. i debiutu nowelą *Moj tržaški naslov* (*Mój triesteński adres*), dzięki czemu przez sąsiednią krytykę i środowisko czytelnicze powinien być traktowany na równi z innymi twórcami włoskimi, jego *success story* na Półwyspie Apenińskim jest bardzo młoda. Dopiero bowiem dzięki powodzeniu we Francji i Niemczech autor powieści *Mesto v zalivu* (*Miasto w zatoce*) zaistniał w świadomości włoskiego czytelnika po sześćdziesięciu latach czytelniczej, kulturalnej i medialnej absencji, odnosząc marketingowy sukces w 2008 r. wydaną w Rzymie powieścią *Nekropola* (*Nekropolia*). Utwór ten nie był jednak zupełnie nieznanym sąsiadom, gdyż ten sam przekład Ezia Martina publikowano już wcześniej dwukrotnie (1997, 2005) w poważanym i przychylnym literaturze słoweńskiej wydawnictwie z Monfalcone — Consorzio culturale del Monfalconese (Tržiški kulturni konzorcij, Konsorcjum Kultury w Monfalcone), ale za każdym razem niespodziewanie trafiał on w ogólnokrajową dystrybucyjną i recepcyjną próżnię. Czytelniczy sukces, który zapewniło Pahorowi nowe rzymskie wydanie, dopracowane językowo, miejscami skrócone i zaopatrzone znakomitą przedmową Claudia Magrisa, to nie tylko owoc francuskiej i niemieckiej sławy autora, na co zbyt powierzchownie wskazywało wielu zewnętrznych obserwatorów, ale przede wszystkim rezultat bardzo skutecznej, precyzyjnej i sumiennie przygotowanej kampanii wydawniczej, kulturalnej i medialnej towarzyszącej ukazaniu się powieści. Rzymska *Nekropola*, będąca wstrząsającym świadectwem piekła krematoriów, została bowiem opublikowana w 2008 r., dokładnie w Międzynarodowym Dniu Pamięci

o Ofiarach Holocaustu (27 stycznia), a wkrótce potem (17 lutego) jej autor gościł u popularnego prezentera telewizyjnego Fabia Fazia, w trzecim pod względem oglądalności ogólnokrajowym programie telewizyjnym *Che tempo che fa*. Odtąd sprzedaż książki *Nekropola* gwałtownie wzrosła, a pisarz z Triestu na dłuższy czas uplasował się na szczycie rankingów czytelniczych. Jego ogólnokrajową popularność umocniła dodatkowo chętnie słuchana audycja radiowa zatytułowana *Fahrenheit*, która ogłosiła powieść *Nekropolia* Książką roku 2008. Włoski przekład tej powieści z licznymi wznowieniami przekroczył wkrótce sto tysięcy egzemplarzy nakładu, zapewnił autorowi medialną i krytyczną uwagę głównych włoskich gazet, czasopism, stacji telewizyjnych i radiowych, forów internetowych, instytucji kultury, wydawnictw, księgarni, szkół, uniwersytetów, przynosząc mu liczne wyróżnienia literackie, kulturalne i instytucjonalne (Premio internazionale Viareggio-Versilia, 2008; Premio Napoli, 2008; Premio Resistenza, 2008; Premio Letterario Internazionale Alessandro Manzoni-Città di Lecco, 2012; Osella d'oro dell'Università Ca' Foscari di Venezia, 2012; Sigillo trecentesco della città di Trieste, 2013 itd.). Dodatkowy rozgłos przyniosła *Nekropoli* inscenizacja. W przepelnionym Teatrze Lirycznym Giuseppe Verdięgo w Trieście 4 grudnia 2010 r., po udanej czerwcowej premierze na zamku w Lublanie, przedstawienie w reżyserii Borisa Kobala zostało zaprezentowane także włoskiemu audytorium, w obecności licznych polityków i szacownych gości. Niestrudzona obecność Pahora na wieczorach literackich, przedstawieniach, spotkaniach (zwłaszcza z młodymi), debatach czy sympozjach odbywających się w całej Italii, jego wspomnienia ocalonego więźnia obozu, które gromadziły słuchaczy od Sycylii do Aosty, od Mediolanu do Rzymu, opublikowane biografie i wywiady w języku włoskim (Pahor jest bowiem współautorem trzech wywiadów-(auto)biografii: *Tre volte no (Trikrat ne, Trzy razy nie*, 2009) we współpracy z Miłą Orlic, *Figlio di nessuno (Nikogaršnji sin, Syn niczyi*, 2012) we współpracy z Cristiną Battocletti i *Così ho vissuto (Tako sem živel, Tak żyłem*, 2013) we współpracy z Tatjaną Rojc), tak bardzo umocniły pozycję powieściopisarza z Triestu, że jest dziś we Włoszech bezspornie najbardziej znanym i czytany pisarzem słoweńskim.

„Fenomen Pahor” do pewnego stopnia zaciekał włoską opinię publiczną, czytelników, krytyków, ludzi kultury i dziennikarzy także dorobkiem innych jego rodaków i literaturą słoweńską w ogóle. W wielu przypadkach to właśnie zasługa Pahora, że nowe włoskie tłumaczenia literatury słoweńskiej często przekraczają dawne regionalne granice i przenikają do najbliższego zachodniego sąsiada. Ze stu sześćdziesięciu książek analizowanego zbioru — podobnie jak w przeszłości — zaledwie ok. 40% wykazuje zagraniczne miejsce wydania (Rzym, Salerno, Rovereto, Empoli, Reggio di Calabria), a zatem i zapewniającego ogólnokrajową dystrybucję wydawcę włoskiego (Bompiani, Fazi, Zandonai, Multimedia, Zoe itd.). Wśród (ciągle jednak przeważających) wydawnictw Friuli-Wenecji Julijskiej (42% korpusu) zmniejszył się w ostatnim czasie udział słoweńskich wydawnictw mniejszościowych, a odczuwalnie zwiększył tylko włoskich, które w prowincji

Triest (np. wydawnictwa Antony, Beit, Comunicarte, Hammerle, Lint itd.), Gorcja (Braitan, Consorzio culturale del Monfalconese, LEG itd.), Udine (Campanotto, Forum itp.) przekazują literaturę słoweńską bezpośrednio czytelnikom własnego narodu. Ich dystrybucja, obejmująca miejscami także centralne Włochy, jest skuteczniejsza i intensywniejsza od tej, która charakteryzuje wydane w Słowenii książki włoskie, stanowiące prawie 18% całego korpusu.

Analiza jakościowa korpusu translacyjnego: tłumacze, postawy, przeszkody

I w końcu dochodzimy do kamienia milowego, do kluczowego twórcy opisaną słoweńsko-włoskiej historii przekładów — tłumacza. Kim najczęściej jest, jeśli chodzi o narodowość, język, kulturę, wykształcenie, społeczne zakotwiczenie, ten misterny „zegarmistrz języka” (Mounin 1993: 114), ten tkacz „na opak odwróconego brokatu” (Gradnik 1928: VI—XXX) słoweńskiego oryginału? Z jakimi dylematami, przeszkodami, pułapkami i niedoborami musi się najczęściej zmierzyć? Jaką poetykę transplantacji stosuje na ogół? Jak duży jest jej estetyczny zysk, wpływ na sztukę, docelowy artystyczny ogień?

Podobnie jak w przeszłości, w latach 2000—2013 najliczniejszą grupę tłumaczy literatury słoweńskiej na język włoski stanowili sami Słowenci. Aż 75% książek analizowanego korpusu jest bowiem owocem ich pióra lub drukarki, a tylko 25% ze stu sześćdziesięciu branych pod uwagę dzieł odnotowuje przynajmniej jednego tłumacza, którego językiem ojczystym jest język włoski. Spośród tłumaczy literackich z języka słoweńskiego na język włoski ogromną większość stanowią we Friuli-Wenecji Julijskiej dwujęzyczni członkowie mniejszości, wśród których liczbą publikacji wyróżniają się przede wszystkim Darja Betocchi i Michele Obit, podczas gdy z grona tłumaczy działających w Słowenii nadal „najproduktywniejsza” jest Jolka Milič — w omawianym okresie sama przetłumaczyła prawie 19% wszystkich wydanych włoskich przekładów literatury słoweńskiej. Dwudziestopięcioprocentowy wkład w omawiany literacki skarbiec wnieśli tłumacze pochodzenia włoskiego, ciągle uważani za włoskie „białe muchy”, tzn. białe kruki, z których w ostatnim czasie najwięcej zainteresowania wzbudziły zwłaszcza Martina Clerici i Patrizia Vascotto. Nie można pominąć faktu, że bardzo często ten sam przekład literacki (przede wszystkim zbiorów poezji lub antologii) jest owocem pracy co najmniej dwóch tłumaczy, przy czym językiem ojczystym pierwszego z nich jest język słoweński, i jest on zazwyczaj autorem wyjściowego, według Newmarka powiedzielibyśmy „semantycznego” tłumaczenia oryginału (Newmark 1988), a drugi — użytkownikiem języka docelowego, kreatorem przekładu końcowego, estetycznie dopracowanego i sty-

listycznie bardziej „artystycznego”. Niezwykle rzadko można znaleźć tłumacza bilingwalnego, który pod względem literackim tak samo biegle posługuje się kodem wyjściowym, jak i docelowym. Chociaż ostatnio motywacje i wybory macierzystych tłumaczy słoweńskich można coraz częściej przypisać także włoskim wydawcom, to omawiana trzykrotna przewaga tłumaczy słoweńskich i znacząca liczba macierzystych wydawnictw branżowych wymownie potwierdzają fakt, że kulturowy ciężar omawianego dialogu literackiego wciąż w większości opiera się na słoweńskich barkach, i że endogamiczne pragnienie eksportowe przeniknięcia literatury słoweńskiej na sąsiednie terytorium jest mocniejsze od egzogamicznej, importowej recepcji literackiej włoskiego środowiska docelowego. Nieuchronnym skutkiem tego rodzaju dynamiki, która według niektórych badaczy jest uniwersalną stałą każdego rodzaju dialogu między „wielkimi” i „małymi” kulturami, językami czy narodami, jest więc zrozumiałe proponowanie przez stronę słoweńską włoskiej kulturze docelowej własnych modeli wyjściowych, wyborów na poziomie autora i tekstu, a nawet poetyk przekładu, co nierzadko powoduje zerwane kontakty dialogowe, niezrozumienie, brak recepcji, poczucie wymuszenia po jednej i niewdzięczności po drugiej stronie. Jak stwierdza Martina Ožbot w monografii zatytułowanej *Prevodne zgodbe (Historie przekładowe)*, w „przekładaniu słoweńskich tekstów literackich do obcych kultur [...] potrzeba orientacji docelowej [jest] często zaniedbana. Nie bierze się pod uwagę specyficznych właściwości danej kultury docelowej, w wyniku czego już przy samym wyborze tłumaczonego tekstu dochodzi do bezpośredniego przeniesienia kryteriów wyjściowych. Takie postępowanie jest często niewłaściwe, gdyż zainteresowania literackie, wartości i gusta odbiorcy docelowego niekoniecznie pokrywają się z właściwymi dla odbiorcy oryginału. Podobnie może być przy formowaniu tekstu docelowego — w ujęciu językowym lub tekstowym często obserwuje się zbytnie przywiązane do pierwowzoru lub realizuje nieodpowiednie modele w kulturze docelowej” (Ožbot 2012: 35).

Dlatego też także w nowszych przekładach literatury słoweńskiej na język włoski nierzadko przeważa strategia egzotyzacji (która zachowuje przede wszystkim wyjściowe wzorce kulturowe, a tekst w mniejszym stopniu dostosowuje do kultury docelowej, w międzynarodowej translatoologii jest więc zazwyczaj nazywana *exotizing* czy *foreignizing translation*) nad strategią udomowienia (która, odwrotnie, skupia uwagę na recepcji docelowej, tekst kulturowo udomawia i dlatego jej nazwa angielska to *assimilating* lub *ethnocentric translation*).

Pierwsza z wymienionych strategii jest częsta zwłaszcza w tłumaczeniu słoweńskich tekstów poetyckich, kiedy w większości rdzenni tłumacze słoweńscy (np. Prešerna, Gregorčiča i innych również współczesnych klasyków poezji) w godny pochwały sposób trują się, by oprócz elementów treściowych wiernie odtworzyć komponenty formalne, zwłaszcza obszary rymowe wiersza słoweńskiego w języku docelowym, który uważa obecnie rym w większości za

obcy i przestarzały, jeśli uwierzymy np. znanemu wierszowi Montale: „Le rime sono più noiose delle / dame di San Vincenzo [...] Il poeta decente le allontana”³ (Montale 1980: 326). Tego rodzaju podejście translatorskie przejrzyście obrazuje przekład wiersza *Soča* Gregorčiča autorstwa Husu, który w języku włoskim zachowuje celowo nie tylko układ rymów oryginału, ale także żeńskość oryginalnej protagonistki (*Sei bella delle alture o linda figlia*), chociaż oba — zarówno ekwiwalent przekładowy (*il fiume*), jak i sam tytuł tłumaczonego wiersza (*L'Isonzo*) — są rodzaju męskiego (Gregorčič 1990: 23–27).

Z drugiej z wymienionych strategii nierzadko korzystają tłumacze włoskiego pochodzenia zwłaszcza nowszych włoskich przekładów prozy słoweńskiej, którzy próbują jak najbardziej przybliżyć współobywatelom i ich normie kulturowej oryginalną myśl, czasami za cenę stylistycznej niewierności lub pozornej językowej niedokładności. Obrazuje to przykład powieści Kovačiča *Prišleki*, która już w translatorskim ujęciu tytułu *I nuovi arrivati* potrzebowała dodatkowo translatorskiej szpilki (*nuovi*), aby Włosi łatwiej i lepiej zrozumieli ciągle wyobcowanie protagonistów i nie kojarzyli ich konceptualnie ze społecznymi ludźmi sukcesu (*gli arrivati*), parweniuszami i karierowiczami (*gli arrivisti*) lub, przy wyborze innego synonimu tytułu (np. *gli immigrati*, *gli esiliati* itp.), z imigrantami ekonomicznymi i uchodźcami politycznymi (Kovačič 2013).

„Tradurre è tradire”⁴, jak głosi znane włoskie powiedzenie. Wcześniej zaprezentowane przykłady potwierdzają, że wśród twórców włoskich młodszego pokolenia takich pomysłowych tłumaczy-„zdradców” jest wciąż mniej niż filologicznie wiernych. Wiadomość ta nie zaskakuje, jeśli weźmiemy pod uwagę, że we Włoszech ciągle brakuje kierunków, kursów specjalistycznych i uniwersyteckich dla tłumaczy z języka słoweńskiego na język włoski, że nie istnieje związana z tym polityka kadrowa wydawnictw czy doradztwo redakcyjne, a także brak podstawowej językowej infrastruktury (słowniki podręczne, terminologiczne i frazeologiczne bazy internetowe). Rodzimy użytkownik języka włoskiego, który chce za pomocą przekładu zbliżyć się do języka i literatury słoweńskiej, musi więc do pewnego stopnia liczyć na samokształcenie, własną badawczą pasję, zawodową inwencję, kulturową erudycję i biegłość w języku wyjściowym. Realia te odpowiadają sytuacji poety weneckiego Ivana Trinka, który skarżył się Franowi Levcowi i Alojzijiowi Resowi, że w zitalianizowanej Wenecji Euganej-skiej standardowego języka słoweńskiego musiał uczyć się „sam, bez nauczycieli, bez gramatyki, bez słowników” (Trinko 2006: 251). Nic dziwnego, że w takich warunkach kulturowych bardzo kompetentnych młodych włoskich tłumaczy jest ciągle zbyt mało. Tak jak bowiem poeta do ułożenia jednego wiersza musi według Kosovela „znać cały świat” (Kosovel 1977: 706), tak tłumacz musi do

³ „Rymy są nudniejsze od sióstr św. Wincentego [...]. Przyzwoity poeta ich unika” [z języka słoweńskiego tłum. J.C.].

⁴ „Tłumaczyć znaczy zdradzić”.

perfekcji opanować cały wszechświat językowy i kulturowy kodu wyjściowego i docelowego, jeśli miałby apokryficznie odtworzyć oryginał i pod względem artystycznym doskonale dostosować go do odbiorcy docelowego. Skutkiem opisanych systemowych luk są więc miejscami wątpliwe translatorskie wytwory, których nie brakuje i dziś, chociaż ogólna jakość estetyczna analizowanego korpusu jest niewątpliwie wyższa niż w przeszłości.

Epilog

Z przytoczonych analiz ilościowej, jakościowej i częściowo także estetycznej nowszych przekładów literatury słoweńskiej na język włoski wynika więc kilka oczywistych konstatacji: jeśli do 2000 r. ich nakłady były jeszcze stosunkowo niewielkie, frekwencyjnie zmienne, terytorialnie w większości przygraniczne, ograniczone dystrybucyjnie i medialnie niesłyszalne, to w ostatnim okresie doszło do ich wyraźnego liczebnego, terytorialnego, rankingowego, czytelniczego i medialnego rozkwitu. Jeśli wcześniej przekłady dzieł słoweńskich na język włoski inicjowały przede wszystkim kręgi uniwersyteckie i akademickie, zawodowo zainteresowani slawiści i słoweniści, to teraz coraz częściej włączają je w swoje podstawowe programy wydawnictwa włoskie, zarówno te o sprecyzowanym profilu, jak i duże, centralne. Jeśli słoweński autor, którego utwory przetłumaczono na język włoski, funkcjonował kiedyś jako literacka egzotyka, dziś staje się coraz częściej typowym przykładem sąsiedniej oferty wydawniczej. Jeśli w sąsiedniej, wielkiej jak ocean, produkcji wydawniczej był kiedyś ledwo rozpoznawalny, jak ziarno piasku na Saharze, to obecnie wśród sześćdziesięciu jeden tysięcy tytułów wydawanych rocznie we Włoszech, przy całkowitym nakładzie dwustu dwudziestu milionów książek⁵, bywa że jego utwory należą do najchętniej czytanych i kupowanych. Jeśli twórcami analizowanego korpusu tłumaczeń byli niegdyś niemal wyłącznie tłumacze słoweńskiego pochodzenia, to obecnie zauważalny, choć ciągle niewystarczający, jest wzrost liczby autochtonicznych tłumaczy włoskich. Jeśli do tej pory, z uwagi na w większości niedostateczne opanowanie języka wyjściowego, przeważały przekłady o funkcji informacyjnej, „semantyczne” lub zbiorowe, to w ostatnich latach stopniowo zaczęła powiększać się także liczba przekładów dopracowanych estetycznie i artystycznie.

Fakty i liczby jasno więc dowodzą, że wraz z obecnym zanikaniem granic państwowych między Włochami a Słowenią, w połączonej Unii wspólnej

⁵ Informacja dotyczy 2012 r. Por. *Rapporto sullo stato dell'editoria in Italia 2013*. A cura dell'Ufficio studi dell'Associazione italiana editori, http://www.aie.it/SKVIS/News_PUB.aspx?Skeda=MODIF102-1752-2013.10.8&IDUNI=1.

Europie, wzmagą się przepływ kulturowy literatury słoweńskiej na terytorium Włoch. Dzięki temu stopniowo zanikają jeszcze niedawno żywe uprzedzenia do domniemanej słoweńskiej „drugorzędności” narodowej, kulturowej i artystycznej bezbarwności i marginalności. Tym samym literatura słoweńska jest traktowana we Włoszech na równi z innymi, jeśli tylko ma coś wartościowego, głębokiego i uniwersalnego do przekazania. Renesans tłumaczeniowy odrzuca także niedawne sąsiedzkie przekonanie, że — jak zaobserwował slawista Arturo Cronia — „Słoweńcy zwracali uwagę Włochów, ale względnie małą, przede wszystkim dlatego, że byli ich wschodnimi sąsiadami zza miedzy i dzielili z nimi wspólne tereny, a granice, także językowe, były stosunkowo słabo zakreślone. Nie byli dla nich interesujący z powodu życia politycznego i działalności kulturalnej, ale przede wszystkim na skutek położenia geograficznego i sytuacji etnicznej”⁶ (Cronia 1933: 89). Fakt, że rzeczywistość wygląda teraz zupełnie inaczej, że Słoweńcy stają się dla Włochów we współczesnym marszu kulturowego globalizmu coraz bardziej interesujący, niepowtarzalni i rozpoznawalni dzięki sztuce słowa, namacalnie potwierdzają właśnie obecne w ich języku dzieła Pahora, Jančara, Šalamuna, Kravosa, Rebuli i wielu innych. Jednocześnie wzrost obecności pisarzy słoweńskich we włoskiej przestrzeni kulturowej dowodzi wyraźnie, jak bardzo ten delikatny dialog literacko-kulturowy zależny jest od realiów politycznych, specyfiki historycznej i obopólnych stosunków międzypaństwowych: gdy bowiem aura włosko-słoweńska jest jak u Prešerna „pogodniejsza”, wymiana i przepływ intensyfikują się, a gdy — jak przez większość XX w. — relacje polityczne i narodowe są w nieładzie — także dialog przekładowy, wydawniczy i kulturowy jest niewielki lub wręcz zamiera.

Wciąż główną i podstawową motywacją powstawania tłumaczeń literackich jest altruizm jednostki, jej osobista pasja, by w kulturze docelowej oryginalne słowo ciałem (lub literą) się stało. Ciągłe bowiem skromne wynagrodzenia wydawców i tłumaczy, niewystarczający zysk ze sprzedaży przekładów, chroniczne wysychanie subwencji państwowych (zarówno włoskich, jak i słoweńskich), brak jakiegokolwiek polityki przekładowej lub zaplecza instytucjonalnego nie pozwalają, by mimo obecnego rozwoju korpusu wytworzyła się we Włoszech zawodowa kadra tłumaczy, która mogłaby w sposób skoordynowany, planowy i trwałe prowadzić dialog literacki z sąsiadami. Chociaż wśród liczby przekładów literatury słowiańskiej na Półwyspie Apenińskim literatura słoweńska plasuje się tuż za rosyjską i polską, tego rodzaju tłumaczenia powstają jednak przede wszystkim z potrzeby serca, z powodu zamiłowania tłumacza do języka, literatury, kultury i narodu Prešerna. W ten sposób włoska osmoza literatury słoweńskiej wciąż

---

⁶ Tekst oryginalny: „Gli Sloveni richiamarono l’attenzione degli Italiani sopra tutto — e ciò non molto — per il fatto che erano loro confinanti ad oriente ed in singoli settori avevano con loro zone comuni e confini, anche linguisticamente, mal delineati. Perciò più che la loro vita politica e la loro attività culturale, modeste come erano, interessò anzi tutto la situazione geografica, etnica”.

oddaje to, co podpowiada w cytacie wstępnym jeden z jej najpłodniejszych współtwórców, zmarły w 1989 r. poeta i eseista z Rijeki Gino Brazzoduro: „Tłumaczenie to tylko inna nazwa miłości...” (Brazzoduro 1988: 153).

Bibliografia

- Balcerzan E. 2009: *Tłumaczenie jako „wojna światów”*: w *kręgu translatologii i komparatystyki*. Poznań.
- Bassnett S. 2005: *Translation Studies*. London—New York.
- Brazzoduro G. 1988: *Qualche riflessione sul tradurre poesia*. „Primorska srečanja”, XII, 80/81.
- Cronia A. 1933: *Per la storia della slavistica in Italia (Appunti storico-bibliografici)*. Zara.
- Eco U. 2006: *Dire quasi la stessa cosa: esperienze di traduzione*. Milano.
- Gradnik A. 1928: *Kitajska lirika*. Ljubljana.
- Gregorčič S. 1990: *Canti scelti*. Trieste.
- Jan Z. 2001a: *Poznavanje slovenske književnosti v Italiji po letu 1945*. Ljubljana.
- Jan Z. 2001b: *Cankar, Kosovel, Zlobec in Ljubka Šorli pri Italijanih*. Ljubljana.
- Kosovel S. 1977: *Zbrano delo*. III. Ljubljana.
- Kosovel S. 2011: *Ostri ritmi-Aspri ritmi*. Trst-Trieste.
- Košuta M. 1996: *Krpanova sol. Književni liki in stiki na slovenskem zahodu*. Ljubljana.
- Košuta M. 1997: *Scritture parallele. Dialoghi di frontiera tra letteratura slovena e italiana*. Trieste.
- Košuta M. 2003: *Cent'anni di inquietudine. Per un bilancio delle traduzioni italiane di poesia slovena*. Prešerniana, Roma, s. 111—149.
- Košuta M. 2005: *Slovenica. Peripli letterari italo-sloveni*. Reggio Emilia-Trieste.
- Kovačič L. 2013: *I nuovi arrivati. La scuola dell'esilio*. Rovereto.
- Moder J. 1985: *Slovenski leksikon novejšega prevajanja*. Koper.
- Montale E. 1980: *L'opera in versi*. Torino.
- Mounin G. 1993: *Teoria e storia della traduzione*. Torino.
- Newmark P. 1988: *La traduzione: problemi e metodi*. Milano.
- Ožbot M. 2012: *Prevodne zgodbe. Poskusi z zgodovino in teorijo prevajanja s posebnim ozirom na slovensko-italijanske odnose*. Ljubljana.
- Stanovnik M. 2005: *Slovenski literarni prevod 1550—2000*. Ljubljana.
- Trinko I. 2006: *Zamejski viharnik*. Trst.

Z języka słoweńskiego przetłumaczyła Joanna Ciešlar